

1935 сыл алтынны 5
күнүгэр төрүттэммитэ

○ Нам улуунун хаһыата ○

1996, 2005, 2009 сылларга
«Сыл бастыг хаһыата»

Бэйэ дьыалатын тэринии

Олунньу 11 күнүгэр са-
на анаммыт СР инвестици-
оннай сайды уонна пред-
принимательство министрэ
Антон Александрович Со-
фронов бастакы дьыалабы-
ай сырытын Нам улуунун
Бизнес-инкубаторыттан са-
далаата.

Бэлиэтээн эттэххэ, 2016 сыл
түмүгүнэн Нам бизнес-инкуба-
тора республикага тобус тэрил-
тэттэн бары көрдөрүүлэринэн
(үлэ миэстэтин таһаары, до-
хуот, нолуок төлөөһүнэ, СМИ-
гэ сырдатты) бастакы миэстэ-
бэ тахсан, күрэтэһээччилэрин
да, салалтаны да улаханник
соһуппута. Атын улуустар
арыллыбыттары балайда буол-
ла, оттон намнар былырын
муус устартан үлэлээн садалаа-
быттара. Уонна абыс учрежде-
ниены кэннигэр хаалларан, бас-
таан тахсыбыттарыттан, чаччы
даһаны, киэн туттуохха эрэ сөп.

Министры кытта улуус ба-
һылыга Александр Павлович
Атласов уонна баһылыгы тыа
хаһаайыстыбатыгар солбуйаач-
чы Ефим Ефимович Гоголев
кэлэн резиденээр үлэлэрин-
хамнастарын билистилэр. Ком-
пьютер өрөмүөнүүр (Бурцев
В.Б.), сувенир онгорор (Яков-
лева А.С.), кадастровой доку-
муоннары бэлэмниир (Уваров
М.М.) үс дьобуһу тэрилтэттэн
садалаан, атах таһааны онгорор
сыах (Маркова Г.Г.), шлакоблок,
тротуарнай плитка онгорор сыах
(Николаев Д.А.), «Про свет» фо-
тостудия (Федоров В.И.), «Кэрэ»
ателъе филиалын саха таһа-
һын кууһунан тигэр производ-
ственной сыах (Колесова Н.В.,
Старостина К.С.), «Тиара» салон
(Матвеев М.Н.), «Фудмания»
кафе (Наумов Р.П.), «Тот Ас»
эт полуфабрикаттарын онгорор

САГА МИНИСТРИ КӨРҮСТҮБҮТ

сыажа (Петров Ю.В.) – тэрилтэ-
лэр салайааччылары министр-
гэ бэрт сэргэхтик ааста. Антон
Александрович элбэх сыл омур
сирдэринэн олон үөрэммит,
үлэлээбит буолан, дириг били-
иллээх, киэн ыырдаах, сага
көрүүлэрдээх буолара сэрэйил-
лэр. «Республика туох-хайдах
тыһынын олонорун билээри,
улуустары кэрийэн илэ хара-
хынан көрөр былааннаах-
пын. Бастакы сырыбын Нам
улуунугар онордум. Ханна да

сырыттарбын, хайа да дойдуну
экономикатын дьобуһу уонна ор-
то бизнес тутан олоноролорун,
элбэх үлэ миэстэтин таһааран,
социальнай-экономическай
сайдыны түстүүлэрин бэли-
эти көрдүм», – диин тоһоҕолоон
бэлиэтээтэ. Эдэр предприни-
мателлэр үчүгэй старт ыларга
улахан үп наадатын, онуоха го-
сударственной өйбүлү ыларга
туох, хайдах механизмнар ба-
алларын туохуластылар.

Электроэнергия тариф
Саха сиригэр 50% хаан аччы-
рыл диин ыйытыга Александр
Атласов бу курдук эппиттээтэ:
«Дойду президентэ Владимир
Путин укааһынан. Саха сир-
гэр электроэнергия тарифа 50%

аччырын туһунан информа-
ция оруннаах. Ол эрэри олоххо
кирииттэ бытаан, биһиги респу-
бликабытыгар бэс ыйын диэки
хамсааһын тахсыа. Аан бас-
таан тэрилтэлэргэ ачыахтаах».

Бизнес-инкубатор сала-
йааччыта Алексей Иванович
Винокуров: «Биһиэхэ, бизнес-
инкубатордарга, туспа кон-
курс көрүүлэрэ буоллар, олус
үчүгэй буолуо этэ. Резиденээр
хас биридиллэрэ тус-туһунан
бэйэлэрин суолларын соло-
ноллоро ыарахан, оттон бары
кыттыһан, күүстэрин холбоон
күрэтэһэллэр буоллар, ор-
дук кыайылыах буолуо этэ,
биһиги эмиэ күүс-көмө буолан,
дьоммутун көмүскүүр буолла-

пыт. Харчыбытын бэйэбит тус-
па конкурстаан кимиэхэ туох
наадатын көрөн тыгарыбыт
буоллар, өссө көдүүстээх буо-
луо этэ», – диин этии киллэрдэ.

Резиденээр предприни-
мателлэр курстарыгар «Бизнес-
оскуола» конкурс биллэрэн,
лицензиялаах эрэ үөрэх тэрил-
тэлэрэ кыттар кыахтаахтарын,
урукку өттүгэр улууска НПК,
бийыл ХИФУ тэрилтэлэрэ тен-
деры кыайан, бэрт мөлтөх хаа-
чыстыбалаах билини аатыгар
эрэ биэрбиттэрин үнүстүлэр.
«Преподавателлэр теорияны
эрэ кэпсииллэр, туох даһаны
практическай билиилэрэ суох,
ыйытыгыларга сатаан эппиэт-
тээбэттэр. Онон итиннэ, хайдах
эрэ, бизнес-инкубатордарга бэ-
йэлэригэр бизрэр курдук меха-
низм толкуйдуургут буоллар»,
– диин баҕа санааларын эттилэр.

Предпринимательство сай-
дытыгын Фондатын директора
Марфа Семеновна Тарабуки-
на кредит төннөрүллэр кэ-
мин уһатарга этии киллэрдэ:
«Биһиэхэ республикага аҕы
Фонда учредитель буолан, ки-
ни быраабылатынан үлэлибит.
Предпринимателлэргэ бизрэр
кредиттэ быраһыана кыра
эрээри, кэмэ кырыымчык (биер
сыл) буолан, төлүүллэригэр
син-биер ыарырдаталлар.
Онон төлүүр бириэмэни, саа-
тар, икки-үс сылга уһаталлар
буоллар диин бадалаахпын».

Антон Софронов резиден-
ээрэ ситиһини баҕарда: «Эһи-
ги үс сылыннан мантан тахсаргы-
тыгар номнуо атахыгыгар тур-
бут эбэтэр үлэлиир миэстэбитин
тэрииммит, онгостубут буолуох-
тааххыт. Онон хайа кыаллары-
нан күүскэ үлэлээн, хас да сы-
лы инники көрүң, бириэмэ бэрт
түргэнник ааһыа. Бары конкур-
старга харса суох кыттан иһин.
Соргуулаах буолун».

**БИЗНЕС-ИНКУБАТОР
ПРЕСС-СУЛУУСПАТА**

Төрөөбүт тыл нэдиэлэтигэр

Киин нэһилиэкпит, Нам,
күнтэн күн кэҕээн, сага туту-
уларынан киэркэйэн иһэрэ кэр-
эхсэбиллээх. Ону кытта тэҥгэ
бородуукта, таһас-сап, иһит-
хомуос арааһын атыһылыр ма-
һаһыннар, аты-эргизэн ды-
элэрэ, ардах кэнниттэн тэллэй
үүнэрини, эмискэ баар буол-
лулар. Хас хардыы аайы дьэрэ-
кээн ойуулаах реклама арааһа
ыһыгар-угуйар. Онуоха бири
бэлиэтээбитим диин баар, ити
бачымах курдук элбэх сурук-
бичик быһыгар биер да тө-
рөөбүт төрүт, сахалы тылбыт
суох. Маһаһыннар үгүстэрэ
нууччалы, ону аһан омуртуу
ааттаахтар.

Сахалы ааттаах маһа-
һыннар сэдэхтэр. Холобура,
«Эрчим», «Тэтим», «Чэбдик»
диин суруктар «чаһылхай ыал-
ларын» быһыгар үчүгэйдик
көстүбэттэр даһаны. Дьининэн,
олус күүстээх ис хоһоонноох
уонна уот хараха сөпкө толкуй-
даммыт ааттар. Оттон «Сайы-
лык», «Далбар Хотун», «Чолбон»,
«Туйаара», «Сардаана», «Та-
лас», «Талба» диин уран тыллар
киһи кулгааһар төһөлөөх үчү-
гэйдик киһи иһиллэллэр?!
Ити тылларга төрөөбүт тылбыт
дэгэтэ, бүтүн Сахабыт сирин кэ-
рэтэ, эриэккэһэ иһиллэргэ ды-
лы... Ол гынан баран, дирибэр
тийээбин, ити холобурдарынан
бүтэн хаалабыт (биер эмит ааты
көтүппүт буоллаһына, бырас-
ты гынын, таһа көрбүппүн
холобурдаатым). Интэриэскэ,
биердүүлээн дьонтон, сахалы

«САНДАЛЫ», «САРДАНА» ХАННАБЫТЫЙ?

ааттаах маһаһыннары ыйы-
таластым. Үгүстэрэ толкуй-
дуу түһэн баран бири-иккини
эрэ аатталаатылар, сорохтор
олох да билбэттэр эбит. Холо-
бура, «Сандалы», «Сардана»
диин хаарыан истиг ааттарбыт,
хас эмэ көлүөнэ улуус олохтоо-
дун умсугута ыһыгар-угуйбут
эриэккэс тылларбыт, ууга тааһы
быраһытты симэлийдилэр.
Ол онугар туох да ис хоһооно
суох судургу «столовая», кино-
театр кирии ааныгар хонтуора-
лыы, табличкага, «Сарданабыт»
хааллыбыт. Ол онугар театр
эркинигэр, көстүүлээх миэстэ-
тэбэ «Hamburger» сурук дьону
ыһыгар-угуйа турар.

Аны саха балаһаныгар үлэ-
лиир кафе «Встреча» диин аат-
таах эбит. Бу нууччалы да,

сахалы да сатаан саһарбат,
кэспэпэт, өйдөспөт буолуубут
бэлиэтэ эбит дуу... Туох да диэ-
бит иһин, олуона көстүү. Кафе
хаһаайттарыттан ыйыһытым:
«Эрдэ рынокка үлэлээбиппит.
Манна, балаһаҥга, былырын
көһөн кэлибиппит. Клиенэрбитин
сүтэримээри аапытын уларып-
патахпыт», – диилэр.

Киин уулуссаларытын бү-
түн Россияга улахан бренд буол-
бут «мтс», «связной», «евросеть»,
былыргы Рим мифологиятыгар
аты-кутуу таһаратын аатта-
ра киэргэтэллэр. Оттон намнар,
бэйэбитигэр, эмиэ Сэрбэкэ диин
аатырбыт атыһыттаах этибит
ээ... Киһи – Николай Дмитрие-
вич Эверстов 1827 сыллаахха
Нам улуунун Модут нэһилиэ-
гэр төрөөбүт. 1909 сыллаахха

Саха уобалаһын 12 самай баай
атыһыттары аһсааныгар ки-
ирэрэ. Сыллааһы оборота 100
тыһыынча солкуобай эбит. Бу
биллэр-көстөр атыһыттыт
аата улууспутугар ханна да
ахтыллан үйэттиллибэтэҕэ
сонһутар. Арай, Дьокуускайга
«Сэрбэкэ» диин күндү түүлээҕи
атыһылыр маһаһын баарын
билэр буолуохтааххыт.

Бу холобурдар киин нэ-
һилиэкпит киһитин сахалы
саһарар саһатын баайа кыа-
раан, аччаан иһэрин көрдөрө-
лөр. Оҕолорбут саһалара өссө
мөлтөх, төрөөбүт тылларынан
үчүгэйдик ааһпаттар, буккуйан
саһараллар. Ол иһин киһилэргэ
саһар күннээҕи олоххо туттуох-
ха айылаах, тылларын биллэрэр
инниттэн, киһи хараһар быра-

һылар суругу-бичиги элбэти-
эххэ. Киһилэр төрөөбүт тылла-
рынан саһарыахтарын, били-
эхтэрин олус баһараллар эбээт.
Ол эрэри диибэ сахалы сага
аһыах, уулуссага тулалыыр эй-
гэ сабыдыалыгар түбэхэр оҕолор,
баһарыттары да иһин нуучча-
лы эбэтэр нууччалы тартаран
саһараллар.

Онон төрөөбүт тылбыт ки-
рии тылларга үгэйтэрэн эрэр
дуу диин көрөбүн. Дьинэ, нуучча
уонна омур тыллара улуу, сүдү
тыллар эрэри, күннэтэ бэйэлээх
бэйэбит төрөөбүт тылбытын кө-
рөр, аһар олус үчүгэй, истин да
буолуо этэ...

Лена НОГОВИЦЫНА

Сокуону тутуһуу — барыбыт эбээһинэспит

Ааспыт нэдиэлэҕэ А. Шестаков аатынан культура киинигэр бэйэлэрин массыналарынан дьону таһар, бу дьарыктарынан дохуоттанан дьиз кэргэннэрин иитэн олодор дьоммут — таксистар уопсай муньахтара буолла. Барыта 21 киһи сырытта. Муньаҕы «Ленскэй нэһилиэк» МТ баһылыга А.Г. Новгородов салайан ыытта.

Ыгырыллан кэлбит улуспут ГАИ-тын начальнигы э.т. О.А. Павлова, массыналар уонна техника араас көрүгүн техническэй туруктарын хонтуруоллуур республикатааҕы сулуоспа правовой отделын салайааччыта С.А. Кузьмина, управление старшей инспектора А.В. Донской, «Гостехнадзор» Намнааҕы инспектора Н.Э. Дьячковскай ааспыт 2016 сылга республика, улус үрдүнэн суолга төһө саахал тахсыбытын, быһылаан буолбутун, миэрэ ылыллыбытын, пассажирдары уонна таһаҕаны таһыы быраабылатын тутуһуннарыга туох үлэ барытын, суол уонна дьону таһыы быраабылаларын тутуспат, куруубайдык кэһэр дьон ханнык миэрэлэргэ тардыллыахтарын сөбүн уонна сокуон сүрүн ирдэбиллэрин тустарынан сийилии сырдаттылар, муньах кыттыгылаахтарын араас ыйытыларыгар хоруйдаатылар.

Дуоһунастаах дьоннор легковой массыналарынан дьону таһыыга аналлаах сокуон сүрүн ирдэбиллэрин быһааран бириэтэриттэн билиһиннэрбип.

Дьону таһыынан юридическай сирэйдэр, эбэтэр ИП-лар көнүллээх эрэ буоллахтарына дьарыктаннахтар. Көнүлү государственной хонтуруоллуур орган эрэ биэрэр бырааптаах, Саха сиригэр техника техническай туругун кэҕээн көрөр управление (Дьокуускай к., Горькай уул., 100, тел. 402415). Сайабылыанньаны суругунан эбэтэр

ДЬОНУ КӨНҮЛЛЭЭХ ЭРЭ ТАҔЫН!

государственной уонна муниципальной өнгөлөр региональной порталларын нөнгүө биэриэххэ сөп. Көнүлү эбэтэр дубликаты биэрии иһин ханнык да төлөбүр Саха республикатын территориятыгар ирдэммит.

Көнүл ылааччы сайабылыанньатыгар ыйара ирдэнэр:

- юридическай сирэй, тэрилтэ толору аата, аадырыһа, юридическай сирэйи тэрийи туһунан суруйуу государственной регистрационной нүөмэрэ, ЕГРЮ-га учуоттанарын туһунан докумуон дааннайдар (регистрациялаабыт орган ханна баара ыйыылаах), юридическай сирэйи телефона, электроннай почтатын аадырыһа;

— ИП толору аата, олоорор сирэ, паспорта, ИП регистрациаламмытын туһунан докумуон нүөмэрэ, ИП быһыытынан ЕГР туарын туһунан докумуона, тустаах орган баар сири аадырыһа ыйыллыахтаах, телефон,

электроннай почта; — нолуогу төлөөччү идентификационной нүөмэрэ уонна нолуок органыгар учуокка турбутун туһунан докумуон.

Сайабылыанньаҕа хайаан да сыһыарыллыахтаах:

- паспорт куопшуйата;
- такси быһыытынан тутулар транспортнай средство регистрациялаабын туһунан сибидиэтэлистебэ куопшуйата;
- транспорты арендаһы туһунан дуогабар куопшуйата, транспорты илдэ сылдыһыга нотариуһунан бигэргэтиллибит дэбиэринэс.

Легковой такси суоппара 3 сылтан итэҕэһэ суох массынаны ыыта сылдыбыт буолуохтаах.

Легковой такси кузовын ойбоһугар цветографическай схемалаах (саахымат ойуулаах), кузов үрдүгэр оранжевай өнгөөх банаардаах буолуохтаах.

Дьону таһарга бэриллибит

көнүл массынаҕа куруук баар буолуохтаах уонна пассажир, ГАИ эбэтэр боломуочуйалаах орган дуоһунастаах киһи модьуйууларынан көрдөрүллүөхтээх.

Таксист пассажирга транспорты туһаммытын бигэргэтэр булгуччулаах отчуот бланкатын форматыгар сөп түбэхэр кассовый чеги эбэтэр квитанцияны биэриэхтээх.

Пассажирдары таһыынан дьарыктанар, өгө онорор юридическай сирэйдэр эбэтэр ИП-лар техника техническай туругу үчүгэй, ирдэбилгэ эппиэттиир буолуутун хааччыйар, линияҕа тахсар техниканы үчүгэйдик

чинчийэн көрөр, суоппардар рейскэ тахсыахтарын иннинэ медицинскэй көрүүнү барыларынан хааччыйар эбээһинэстээхтэр.

Кэпсэтиигэ кыттыбыттар көнүлү хайдах ылар, көнүлэ суох дьону таһааччылары хайдах уодьуганнаахха сөбүн, так-

силар турар сирдэрин хайдах сыһыаттарыахха сөбүн, Намна гааһынан заправкалааһын ханан тэриллэрин туһунан ыйыттылар. Итиннэ күн ахсын суоппардар рейскэ тахсыахтарын иннинэ медицинскэй көрүүнү барыларына ыараханнаабын, мед. көрүү иһин төлөбүр ыараханын, куорат вокзалын территориятыгар таксилары аһара ыарахан сыанага туруоралларын, индрайвердар, нонстоптар клиентэри былдырылларын, сыананы алдыталларын, РФ сокуонугар олохтоох усулуобуйа учуоттамматабын туһунан аһыннылар.

Кэпсэтээччилэр анал көнүлэ суох дьону таһыынан дьарыктанар индрайвердары бэрээдэктири, РФ сокуонугар региональной (олохтоох) усулуобуйаны учуоттуур уларытылары, эбиллери киллэриигэ үлэлээри, гааһынан заправкалыыр станцияны тэрийиини туруорсары, поликлиника таһыгар массы-

наны туруорууну бэрээдэктири, туспа турар сирин быһаарары, көнүлү биэриини кытаатыннарары, куорат вокзалыгар таксилар турар сирдэрин төлөбүрүн чэпчэтэриигэ көмөлөһөрү, бэрэбиэркэлиир рейдэлэри чаастатык ытыгары туруоруустулар.

Тыа сиригэр — дохуоттаах үлэни

Кэнники кэмгэ сылгыны, ынах сүөһүнү иитэр, иитэ сатыыр дьон баар буолан эрэллэр. Дьиз сүөһүтүн көрүү-исти, туһугар, мээһэ дьыала буолбатах. Манна дьулуур, дьобур, уопут, билии-көрүү элбэҕи быһаарар. Билиги республикабытыгар өр кэмгэ сүөһү иитиитигэр уһундук, үгүс сыраларын биэрэн таһаарылаахтык үлэлээбит, чаҕылхай ситиһилэринэн бар дьоннорун билиниилэрин, убаастабылларын ылбыт, тус холобурдарынан күүрэннээх үлэҕэ батыһынарбыт дьон аһыа суох. Кинилэр уопуттарын туһаннахпытна дьарыкпыт үтүө түмүктэрдээх буолуоҕа.

Бу сырыыга билиилээх ыанньыксыт, «Үлэ Албан аата», «Хотугу Сулус» уордьаннар кавалердара, СР Тыатын хаһаайыстыбатын үтүөлээх үлэһитэ Павел Павлович Шарин ынах сүөһүнү хайдах иитиэххэ сөбүн туһунан сүбэтин билиһиннэрбип.

Күһүнү кэмгэ ыанар ынаҕы, бороону бастакы хаһыгнар түһүлэригэр көрөн хаххалаах сиргэ хоннорор ордук. Саас сир лаппа ирбитин кэннэ, ыам ыйын 22 чыһылытын кэнниттэн, ыанар ынаҕы, кыра сүөһүнү таһырдыа хоннорулар. Эбии аһылыгы сылаастык күннэтэ, тиһигин быспака биэр кэмгэ аһаттаахха, ынах үүтэ эмискэ түспэт. Балаҕан ыйа бүтүөр диэри ынаҕы күннэ үстэ ыанылыахтаах. Манньы үлэлээтэххэ үүт сыата үрдүүр, ынах эрдэ уолбат. Кыстык саҕаланьыта ыанар ынаҕы, бороону бастык хаачыстыбалаах отунан, эбии аһылыгынан (комбикорманан) дэлэйдик аһаттаахха, сүөһү сыйынны туругун ыһыктыбакка, эмис-тот кыстыыр. Кэлэр сылга биэрэр бородууксуйата үрдүүр, төрөөҕө төрөлкөй буолар. Ынаҕы, атын да кыра сүөһүлэри дьыл хайа да кэммиттэн тутулууга суох

КӨДЬҮҮСТЭЭХ БУОЛАРА — БЭЙЭБИТИТТЭН

биэр халбаннаабат режимгэ тутан ыан, аһатан-уулатан көрүлүөхтээх.

Кыстык - саамай уһун уонна үгүс түбүгү, үлэни, сыраны эрэйэр кэм. Хотон сылаас, кураанах, сырдык, салгына чэбдик буолара ирдэнэр. Ол инниттэн хотон бордуоһуната мэлдьи аһаҕас туруохтаах, оччоҕо хотон сиигинсытын тардан ыла турар, сүөһү доруобуйата чэгиэн буолар.

Сүөһүгэ күннэ иккитэ оту биэрэн уонна сылаас уунан дуоһуйуор диэри хотонно уулаттаахха, ынах үүтэ элбиер, ыччат сүөһү түргэнник улаатар. Эбии аһылыгы тиһигин быспака, баҕастайааннай биэр кэмгэ аһатар буоллаахха, ордук ингэмтилээх, туһалаах буолар. Былыттаах, сылаас күннэргэ сүөһүлэри таһырдыа таһааран дьаарбаттар (моционнатар) буоллаахха, сүөһү хааман сүһүөҕэ тэнийэр, этэ-хаана сэргэхсийэр, уулаах ынахтар төрөөхтэрин сайдытыгар туһалаах буолар. Ынаҕы

төрүүн икки ый инниттэн уолларыллыахтаах. Үүттээх ынахтары эрдэттэн ыам көтө-көтө, күн өрүү-өрүү ыанылыахтаах, уолбутун кэннэ синнигэр үүт хаалыа суохтаах, ол иһин үчүгэйдик бэрэбиэркэли сылдылыахтаах. Ити кэмтэн уһундук, эбэтэр кылгастык уоллардаахха, кэлэр сыллааҕы үүтүгэр — төрүүрү, туругар охсуулаах буолар. Ынаҕы ыаммат (уолбут) кэмигэр үчүгэй хаачыстыбалаах отунан күүскэ аһатыллыахтаах. Итини таһынан минеральная эбиискэ аһылыктары, унуох күлүн, тууһу сиэтиллиэхтээх. Эбиискэ аһылыгы аһылык икки ардыгар бэриллэр. Уолларыллыбыт ынахтары үчүгэйдик аһаты кинилэр инники лактацияларын (ыанар кэмнэрин) быһаарар суолталаабын учуоттаан, кинилэри аһатыыга ахсаабат кыһамны уурулуоһуохтаах. Төрүүн 7-10 хонук хаалыар диэри сенаһынан, сиһлэһинэн, комбикорманан аһатар көнүллэнэр.

Төрүүтэрэ 7-8 хонук инниттэн туһунан төрөтөр сиргэ туруоруллуохтаах, ынах төрүүрү бириэмэтигэр кэтээн, көмөлөһөн төрөтүллүөхтээх. Ыйрэй төрөөтүн, тутта айабын, кулгаабын иниттэн салахайын ыраастанар, кинин 10-12 см гына быһан баран, дьуотунан сотуллар (обработкалаанар), ол кэннэ ийэтигэр кууруор диэри салатыллар. Ынахха хара уутугар туһалаах элбэх элементтэр бааллар, онон иһиккэ тоһуйан иһэрдиллэр. Ыйрэйин салата туран бастакы уоһаҕы ыаныллар уонна ыйрэйигэр тотуор диэри аһатыллар.

Иккис аһылыгы ыйрэйи туран аска наадыйдаһына аһаттаахха, ыйрэйи иһэ ыалдымтыгата суох буолар, онтон салгы режим быһыытынан аһатыллар. Ыйрэйи 2-3 ый устата нуормалаах ыаммытын үүтүн толору истэҕинэ эрэ, кэлин этэ-хаана ситэри сайдан, үүттээх-эттээх сүөһү буолар. Ордубут уоһаҕы ынахха бэйэтигэр иһэрдэр туһалаах. Ынах тингэһэ оротун салгы туруор кэмигэр хамсаабакка уоһаҕы толору ыатар. Маннайгы уоһаҕын хайдах ыргыттан кэнники ыамнарыгар үүтүн түргэнник, бытааннык биэрэрэ тутулукутаах. Тингэһэни эрдэттэн анарды аһаҕы быанан холку гына баайан быаҕа (кыаһыга) үөрэттиллэр. Ынах төрөөбүтүн кэннэ, тутта, 10 киһилэ сылаас ууну кыратык тууустаан (200 гр) баран иһэртээххэ, кэнэҕэскитэ (последа) бириэмэтигэр (түөрт чаас иһинэн) түһэр. Бастык хаачыстыбалаах отунан тутта ынах төһөнү сиһирэн аһатыллар, кэнэҕэскитэ кэлбитин (түспүтүн) кэнниттэн, кыратык бастакы күнүгэр 0,5 кг комбикорманы

сылаас ууга мэйийэн сиэттэххэ, синниин салгыны сайыннарарыгар көмөлөһөр, салгыны күннэтэ комбикорма нуорматын эбэн иһиллэр. Иккис күнүттэн сылаас ууну күннэ иккитэ ынах бэйэтэ төһөнү иһэринэн уулатыллар. Сорох ынах төрөөн баран, сүрүннээн, тингэһэлэр төрүүтэрин даһаны инниттэн киһинэригэр саҕалаан кэннилэригэр тийэ чөккүрүтээччилэр уонна ыйы быһа чөккүрэннэрэ аһааччыта суох. Ити хас биридди ынах сүөһү этин-хаанын туругун уратыларыттан буолар көстүү.

Ынахха төрөөбүтэ 7-10 хоммутун кэннэ сиһлэһи, эбии аһылык бары көрүгүн толору нуорманан бэриллэр. Раздойга туруоруллар. Бу кэмгэ ынах синниин кытта үлэ күүскэ ытыллыахтаах.

Раздой өйдөбүлэ ынаҕы зоотехническэй көрдөбүллэри тутуһан, бастык хаачыстыбалаах отунан, сиһлэһинэн, комбикорманан толору нуорманан күннэтэ, авансанан эбэн, аһатан муһугуур элбэх үүтүн ыан ылыы, ынах төһө үүтү биэрэр кыахтаабын билии. Ынах үүтэ салгыны эбиллибэт, биэр таһымна турар буоллаһына, аһын эбэри тохтогуллуохтаах уонна ол нуорматын быспака 2-3 ый устата аһатан, күннэ 3-4 ыанылыахтаах. Төрөөбүт ынаҕы төһө аһылыктааххын суоттаан-учуоттаан, тупсаран аһата-аһата раздойдуугун. Ынаҕы сөптөөхтүк раздойга туруоран үчүгэйдик аһаты элбэх үүтү биэрэрин таһынан, кэлэр сылга ынах чэгиэн-чэбдик төрүүрү биэрэригэр сабыдыаллыыр. Үчүгэйдик раздойдаммыт, эрдэ төрөөбүт ынах мэччирэнгэ табыстаһына, раздой кэмигэр биэрэ сылдыбыт үүтүн саһаны биэрэр.

П.Ш. Шарин курдук чулуу киһи бу үтүө сүбэтэ барыгытыгар туһалаастык, улуспут тыатын хаһаайыстыбата сайдарыгар тирэх буоллун!

И. ИВАНОВ

Хааччыыы эйгэтигэр

Ааспыт 2016 сыл Нам улуу- хугар өссө биэр улахан сонунна- ах сылын буолла. «Саха сириг бастыг инженерэ» дигн номи- нацияҕа улуус ОДьКХ кылаабынай инженерэ Тихонов Евтропий Алек- сеевич кыайыылааҕы- нан тахсан барыбытын улахангык үөртэ. Бүтүн оройуон киэн туттуу- тан буолла, диплому- на уонна түөскэ анньыллар бэлиэнэн наҕараадала- на. Ити конкурсу Саха республикатын прави- тельствота уонна кини торго- ваго- промышленинай палатата тэрийэн ыы- пыттар.

Бука, республика үр- дүнэн коммунальнай ха- наайыстыбаҕа уонна ки- нини хааччыыы боппу- руостарыгар сүүһүнэн тэрилтэлэр үлэлиил- лэрэ буолуо. Олортон чорботон тахсыы элбэх үлэттэн, сыраттан та- хсара биллэр. Ол үрдүнэн комиссия (үрдүкү комиссия) би- ниги улууһу талан ылан, биһиги

БУ - КЫАЙЫЫ, БУ - СИТИИИ!

Тихонов Е.А. - ОДьКХ кылаабынай инженерэ

ОДьКХ кылаабынай инженерин талан ылан «Саха сириг 2016 сыл бастыг кылаабынай инженерэ»

онорбута, бу - кыайыы, бу - ситиһии!

Инники өттүгэр баҕа санаабытын этэбит. Бу тэтими түһэрбэккэ өссө иннигит диэки баран иһиг, бу ситиһиигит өссө улааттын, ис хоһооно байан-тэнийэн истин, санаттан сана, сонунтан сонун кыайыыларынан дьонгутун-сэргэбитин үөрдэ туруг.

Убаастабыллаах Ев- тропий Алексеевичка анаан аадырыстаан, Эй- иэҕэ, улахан эҕэрдэ! Номи- нацияны ылыы - Эн кыайыг, төрөөбүт улу- ускар бэлэҕин. Номи- нацияҕа тиксии аанын Эн астыг. Мантан антах Эйигин батыһааччылар баар буолуохтара дигн эрэнэ, кэтэһэ хаалабыт.

Андрей КОБЯКОВ, пресс-киин

Улуу Октябрьскай революция 100 сылыгар

Дьуонаан Кутуков была- ас сага сокуонун биир бас- такынан үрдүк күүрүүнэн ылыммыта. Кини 1894 сыл- лаахха I Модут нэһилиэтин Хара Оттоох алааһыгар бы- стар дьадагы дьэиэ кэргэнгэ күн сириг көрбүтэ. Алексей уонна Фёдор дигн бииргэ тө- рөөбүт бырааттардааҕа. Дьу- онаан сытыы-хотуу, дьонго- сэргэҕэ бэрт сайаҕас киһи этэ, суруйарга-ааҕарга бэ- йэтэ үөрэммит. Улуу Өктөөп өрөгөйдүүр сылыгар (1917с.) 23 саастаах, барыны бары билиэн-көрүүн, үтүөҕэ-кэрэҕэ эрэ тардыһар биир бастыг ыччат этэ. 1919 сыллаахха ревкомнар улууска бастакы быбардарыгар нэһилиэгэр Ион (Дьуонаан) Иванович Ку- туковы талбыттар. Үрдүкү салалта ити саҕана бэлиэтии көрбүт ыччаттарын «үрүнү- харатын», төһө эрэллээҕин, сатабыллааҕын билээри буо- луо, араас соруудахтары биэ- рэн толортороллоро. Дьуонаан дойдун ханнык баҕарар сору- даҕын толорорго өрүү бэлэм этэ, биир оннук соруудаҕы то- лорон, ревкомнуу олонор, 1920 сыллаахха Якутскай куорак- ка нэһилиэтин аатыттан дьэиэ тутуутугар үлэлээбитэ. Онно

сөпкө тырарга, кыһалҕа- лаахтык олонор баялары ха- аччыарга, ордор бурдугу чу- олкайдык учуоттуурга уонна эт, арыы оҥоһуутун-эргиирин бүтүннүүтүн толорорго улуус дьонун ыгыран, нэһилиэк ревкомнарын сьенэ уураах ылыммыта. Сьезд кэмигэр улуус ревкомун эппиэттэ- эх үлэһиттэрин, партияны өйөөччүлэри кытта Максим Кирович бэсиэдэлэспитэ, он- но үлэһиттэр былаастарын бөҕөргөтөр иһин охсуһууга

САҒА ОПОХ ТЭИИИНИИТЭ

сылдьан хоһуун үлэтинэн ту- тааччыларга холобур буолбу- та. Сыл кэрингэ үлэлээн, поли- тическай - сырдатар үөрэҕи баран, РК(б)П чилиэнигэр кан- дидат буолан, дойдутугар тах- сан үлэтин салгыы ыыппыта. Кини киин куоракка үлэлиир кэмигэр нэһилиэгэр бастакы коммунист Карамзин Григо- рий Прокопьевичи солбуй- ан ревкомнаабыта. Ревкомга чилиэнинэн Винокуров Про- копий - Муустай (политсыы- лынай И.Ф.Тоньшев сир үлэ- тигэр такайбыт-иипит эдэр табаарыһа), Колесов Кузь- ма Алексеевич - Көнгө Уус (ийэтэ Ананьева Александра Павловна бастакы кэргэнэ Тоньшев өлбүтүн кэннэ ик- кис кэргэнигэр уола) үлэ- лээбиттэрэ, нэһилиэгэригэр сир үлэһитин сайайбыттар, араас мөккүөрдээх боппуру- остары быһаарсыбыттар. Кинилэр үлэлэрин түмүгүнэн дьадагы дьон уонна орто баа- ыһынай ыал сирдэрэ кэнээбитэ, быстар дьадагы ыал өлүүскэ сирдэммитэ, сүөһүтэ суох- тар сүөһүлэммиттэрэ, о.д.а. көмөлөрү ылбыттар.

тирэх буолбут дьадагылары түмэр, тэрийэр партиянай, комсомольскай ячейкалары тэрийии наадатын туһунан сүбэлээбитэ. Ити олохтоох ак- тивистар, коммунистическай партияны өйөөччүлэр ини- лэригэр Саха сириг партиянай тэрилтэтин салайааччы М.К.Аммосов туруорбут поли- тическай сорууга этэ. Кини Со- ветскай былааһы бөҕөргөтөр иһин охсуһууга үлэһиттэри тэрийии үрдүк формата наа- далааҕын, кылаабынайа, ол төрөөбүт Намыгар кыаллар буолбутун учуоттаан, итинник соруугу туруорбута биллэр. Бу сьезд үлэтин кэнниттэн Якут- скайга советскай, партиянай үлэһиттэри бэлэмниир кылгас болдьохтоох курстар аһыллы- быттар. Ити курстарга Нам улууһуттан уонган тахса киһи үөрэммит. Кинилэр үксүлэрэ ханныктык-эмэтик ааҕаллара, суруйаллара, кинилэри хас бириддиилэрин кытта Максим Кирович кэпсэтэн үөрэххэ ыыппыта. Кинилэр ортолору- гар бааллара: И.Е. Винокуров, Г.И. Попов, И.Ф. Решетников, И.Н. Колмогоров, Дьуонаан Кутуков, Михаил Шапош- ников. Бу үөрэххэ сылдьан, партиянай тэрилтэ эппиэт- тээх үлэһиттэрэ мэкитилээн, коммунистическай партия кэккэтигэр киирэллэр. Бу курс кэнниттэн И.Ф. Решет-ников улуус ревкомун чилиэ- нинэн, 1921 сылтан предсе- дателинэн ананан чэпчэкигэ суох соруугу толорорго ылы- быта. Нэһилиэк ревкомнара батталы-атаҕастабылы суох оҥороору модун охсуһууга туруммуттара. Совет ылым- мыт сага сокуоннарыгар оло- буран, нэһилиэниэ ортотугар элбэх тэрээһиннэри, өйдөтөр- сырдатар үлэлэри ыыппыт- тара.

Бэчээккэ бэлэмнээтэ Екатерина ЛУКИНОВА, кыраайы үөрэтээчи

Спорт - дьулуур, спорт - тулуур

МУҢУТУУР КЫАЙЫЫЛААХ - ИГОРЬ СОФРОНЕЕВ

Бу сага үүммүт ый- быт иккис нэдиэлэтигэр Покровскай куоракка ытыллыбыт «Хаҕалас хапсаҕайын» республи- катааҕы турнирын кэн- ниттэн, иккис улахан тү- һүлгэ олунньу 11-12 күн- нэригэр, аны, Нам сири- гэр «Энсиэли хапсаҕайа» дигн сага ааттанан, маас- тар нуормалаах I-кы рес- публика турнира уонна үгэскэ кубудуйбут Саха республикатын Ил Түмэн государственнай мунһа- ҕын депутата Николай Иннокентьевич Румянцев бириһиһигэр мунутуур кыайыылааҕы быһаарар түһүлгэ үгүө тэрээһин- нээхтик ытыллына.

Бу турнир, биллэн турар, кыттар састаа- бын тутуһан, аны сайын Уөһээ Бүлүүгэ ытыл- лыахтаах Баһылай Манчаары спартакиа- датын программатыгар олобулда. Оҕотуттан са- ҕалаан аҕам саастааҕар тийэ, 17 ыйааһынга күүстэрин холостулар.

Быйылгы турнирга барыта 295 кыттааччыттан араас ыйааһыннарга 48 Саха респу- бликатын спордун маастардара кытыннылар. Ордук үчүгэй бэ- лэмнээхтэрин Мэҥэ Хаҕалас, Уус Алдан уонна Нам хамаанда- лара көрдөрдүлөр.

Биир үтүө түгэни даҕатан эт- тэххэ, улахан дьонго 70 киилэ ыйааһыннаахтарга 39 кыттаач- чыттан ордук табыллан, Намтан

көҕүл тустууга Россия спор- дун маастара Аяал Охлопков чаччы үчүгэй түмүгү көрдөрөн, Саха республикатын спордун маастарын нуорматын толордо. Буоларын курдук, уһун күүтүү- лээх уонна долгутуулаах түгэн мунутуур кыайыылааҕы быһаар- тар тыһааһыннаах хапсыһы икки ыйааһынга ытыллына. 70 киилэ ыйааһыннаахтарга уон тобус киһи суруттарытыттан,

Тааттаттан спорт маас- тара Игнат Андросов кы- айыылааҕынан таҕыста. Он- тон 70-н үөһээ ыйааһынга уон түөрт кыттааччыттан, финалга Уус Алдантан эдэр кэскиллээх спорт маастара Евгений Алек- сеевы кыайыт, кэккэ сыл- ларга Нам аатын үрдүктүк тутпупт күндү күтүөппүт Игорь Софроноев чаҕыл- хай ситиһиитинэн кыайыы өрөгөйүн биллэ. Мунутуур кыайыылаахтар Н.И. Ру- мянцев олохтообут 50 тыһ. солк. суумалаах сертифи- катынан уонна бөрө тири- тинэн наҕараадаланылар.

Турниры кылаабынай судьуйа П.И. Бурцев уон- на кылаабынай сэкрэтээр В.П. Данилов чопчу хаа- чыстыбалаахтык үлэлээн, мөккүөрү таһаарбакка, сүрүн балаһыанһаа оло- буран үлэлээтилэр. Икки күнү быһа турниры оос номоһуттан түһэрбэккэ, чаччы, динг биити- нэн хас биридди кытта- аччыны сүрүн ситиһи- лэрин тус аатталаһыр А.В. Васильев-Көрдүгэн биллигин даҕаны киэн биһирэби- ли ылара оруннаах. Онтон тур- нирыт уопсай тэрээһинэ уонна күрэхтэһии хаачыстыбата чаччы сайдыыта харахха быраһыллар. Манна чуолаан, спорт управле- ниетин (нач. П.Г. Иванов) сүрүн- нүүр састааба кыахтаахтык үлэ- лээбитин бэлиэтиир тоҕоостоох.

Анатолий СОФРОНОВ- ОНТУОН, I Хомуһаах

Хайдах олордугут, ыаллар?

Намна «Ипподром» түөлбөү оҕолорго анаан араас ооньуулары ыгытабыт. Ол курдук, сайын лапта, футбол, саас, күһүн хагкынан хатааһылаабыт. Билигин оҕолор улаатаннар, бэйэлэрэ катого ыраастыылар. Лидер оҕолор ооньуулары тэрийэр буолан эрэллэр. Лапта ооньуулан сабыллытын күһүөрү культурнай-спортивной комплекскка ыгытабыт. Кыайыт хамаанда оҕолоругар грамота, мэтээл, бэлэх туттарыт, торт сиэтэбит, хонууга араас миннигэс астаах остуул тэрийэбит. Түөлбөүт оҕолоор сайыны туһалаахтык аааралларыгар күүс-көмө буолар дьоннорбутугар: спортиструкторбытыгар Д.С. Федорова, Брызгаловтар дьиэ кэргэттэригэр, Л.П. Решетниковаҕа, Л.Н. Григорьеваҕа уонна депутаттыгыгар В.В. Поповаҕа махталбыт улахан.

Сайыны быһа оҕолору кытта түөлбө бөҕүн-саҕын ыраастааһынга суботниктыбыт. Парковой уонна Березовой уулусса төрөспүттэрэ оҕолорун кытта оҕо быһааааккатын өрөмүөннээһингэ көхтөөхтүк кытталлар. Түөлбө ыстаарыһата Григорьева Людмила Николаевна көбүлээһининэн, ыаллартан харчы хомуйан, кырааска атыылаһаммыт быһаааакка туура сири сагартыбыт, кырааскалаатыбыт. Инньэ гынан оҕолорбут кыһын да, сайын да, сылы быһа, үөрэ-көтө ооньуур, дуоһуя сынньанар сирдээх буолулар.

Атырдыах ыйын 20 күнүгэр

КӨХТӨӨХТҮК ТЭРИНЭБИТ

Л.П. Решетникова тэлгэхэтигэр «Баай тизргэн» куонкуруһу ыгыттыбыт. Улуус ветеранарын сэбиэтин бэрэссэдээтэлэ С.Д. Кобякова, тыа хаһаайыстыбатын министристибэтиттэн З.Р. Бочкарева кыттыһыны ыллылар. Бу күн ыалдыттары сахалыы тагнан, кымыһынан күндүлээн көрүстүбүт. Е.С. Гаврильева уонна Л.П. Решетникова сибэкки, оҕуруот аһын олордуга, араас барыанна онорууга маастар-кылаас ыгытылар. «Баай тизргэн» күрэх түмүгэ таҕыста, кыайыһылаахтар уонна кыттыбыт дьон грамотанан уонна бэлэбинэн наҕараадаланналар. Көрдөөх ооньуу ыгытылына, оҕо-уруу сибиэһэй салгынгга сүүрэн-көтөн, ооньоон, дуоһуяан тарҕастыбыт.

Атырдыах ыйын 24 күнүгэр улуус дьаһалтатын, ветераннар сэбиэтин кытта республикатааҕы «Ветеранское подворье» күрэхтэрийэн ыгыттыбыт. Бу күрэххэ биһиги түөлбөбиттэн Валентина Семеновна уонна Георгий Иванович Эверстовтар дьиэ кэргэттэрэ «Лучший благоустроенный садовый участок» анал аакка тигистилэр. Эверстовтар тэлгэхэлэригэр араас өгнөрүнэн ооньуур сибэкки клумбаларын, палисадниктары онорбуттар, оҕо ооньуур быһааааккатын тупсаҕай гына туппуттар. Л.П. Решетникова «Лучший овощевод» номинацияҕа кыайыһылаабын аат-

танна.

Күһүн Намнааҕы ГИБДД-ы уонна ИдьУО-ы кытта «Юный велосипедист» күрэхтэрийэн ыгыттыбыт. Кыттааччылар араас мэхэйдэрдээх сирдэри туораатылар, суол быраабылатын билигэ күрэхтэстилэр. Тэрэһин олус үчүгэйдик барда. Оҕолор суол быраабылатын туһунан элбэҕи билэн-көрөн бардылар, туһалааҕы интэриһинилэр.

Лариса Петровна көбүлээһининэн, алтынньыга «Символ года Петушка» уонна харыйа кизгэтигитигэр күрэх ыгытыра быһаарыммытыт. Харыйа кизгэтигитигэр 1 м. Парковой уулусса (ст. Л.Н. Григорьева), 2 м. Лесной уулусса (ст. М.И. Попова), 3 м. Эверстов уулуссата (ст. А.В. Сыроватская) ылбыттара. Сыл символун көрүүгэ улахан дьонго 1 м. Н.Н. Эверстова, 2 м. Л.П. Решетникова, 3 м. Е.Р. Винокурова, биһирэбил бириһи М.Н. Брызгалова, Т.И. Осипова, А.Ф. Дьячкова кыттылар; оҕолорго 1 м. Рада, Валера Решетниковтар, 2 м. Марина Брызгалова, 3 м. Лена Брызгалов буоллулар. Биһирэбил бириһи Анжелика Осипова ылла.

Мань тэҥэ Саҥа дьылынан кыаммат уонна элбэх оҕолоох ыалларга Тымны Оҕоньор уонна микрооройуон активистара бэлэх туттардылар.

А.А. МАТВЕЕВА,
түөлбө салайааччыта

Утүө киһи аата үйэлэргэ умнуллубат

БАМ-Ы ҮЙЭТИППИТ ҮТҮӨЛЭЭХ

Тэрэнтэй төрөспөтөх да буоллар, уола Гаврил Винокуров суруйан эрэбин. Быстыбытыгар тулаайахсыйдым да этэ...

П.И. Сивцев аатынан Намнааҕы история уонна этнография музейыгар Терентий Терентьевич Халыев быыстапкатын көрөн долгуйа үөрдүм, этэнгэ сылдыбыт, элбэхтэ алтыспыт түгэннэрим харахпар тилинилэр.

Бастагы көрсүһүүбүтүгэр, БАМ-на барар күммүтүгэр, төрдүмүтүгэр туһаайан, Улуу тутуу хас биридди түгэннэрин, Нерюнгри куорат тутуутун хаамытын хамсаабат хартыына онгон үйэтигин диэбитин долоҕойбор хатаабытым, сүрэхпэр сөнүрдүбүтүм.

Тэрэнтэй...Тэрийэн тэй, аата да этэрини, хаартыскаҕа түһэрэр дьону олус сэргирэ, үлэлэрин дьонго-сэргэҕэ таһаарара. «Дьингээһинэн түһэр, сэрэппэкэ тут!» - диин сүбэлиирэ. Терентий Терентьевич үйэтиппит түгэннэрин хараһынан талана, илиитинэн бэрийэн, быыстапкаҕа бэлэмниирэ. Элбэх кумааҕы, эмптом булан, хордуонка планшетка килийдээн, сыралаһан үлэлиирэ. Ол курдук мин БАМ туһунан хаартыскаларбынан Намна иккитэ быыстапка тэрийбитэ. Быыстапка туһунан «Ленин суола», «Эдэр коммунист» хаһыаттарга ыстатыйа тахсыбытыгар, мин аатым ааттаммыта, дьонго-сэргэҕэ биллибитим. Кини кыттыгас үөрүүтүнэн,

сагаран-ингэрэн быһаарытынан добуһуолланан миигин дьоллуура. Айылҥа ураты көстүүлэрин, кэрэтин үйэтигэрэ холонуум табыллан, ону өссө өгнөөх онорор, «химиялыыр» идэҕэ уһуулулан барбытым. Ол саҕана олус муодунай өгнөөх хаартыска түһэригитигэр сыстыбытым.

Билигин цифровой техника үйэтигэр муньа сылдыар фото-текам Терентий баара буоллар, талыллан, бэрийиллэн, өссө хас да быыстапка тэриллэ этэ... Идэ...Улахан учууталым, оҕо табаарыһым кыраҕы хараһынан кыһаабыт, уус илиитинэн онорбут түгэннэрэ сыллар аастахтары айы күндүтүгэр сүдү баай буолан иһэр. Хаартыскаҕа түһэрии искусствотын долгутар модун күүһэ, тилиннэрэн үрүңхара өгүнэн тыннааһымсытан көрдөрүүтэ киһи бүтэһик күннэригэр диэри толору баһылаабат маастарыстыбата буоларын билэн, сэрэйдэн бу иданы тохтоптутум. Киһи үйэтэ кылгас.

Билигин дьарыгым — сирин оноруу, быһаан үрдэтии, тууһун эмтээһин, күөл ньамаарын хостоон оҕуруу оноруу.

Ким да билбэтин, сатаабатын онорон, дьонго туһалаах буолуу маннайгы чыпчаалыгар — фотоискусствоҕа үөрэппит учууталбар Тэрэнтэйгэ махтан мунгура суох. Оҕолоро, сиэннэрэ дьоллоох буолун, үһүн олохтонун, чэгиэн бэйэлэрин!

Гаврил ВИНОКУРОВ,
Модут

Информация для читателя

Эксперты прогнозируют внешний политический и экономический фон нашей страны как сдержанно позитивный. Последние мировые события повлияют на экономику нашей страны скорее положительно, чем отрицательно. Курс рубля в связи этим будет, как минимум, стабильным на этих уровнях и рублевые сбережения вновь становятся привлекательными. В условиях укрепления роста валюты, вкладывать в иностранную валюту не видится выгодным.

Про денежные привычки людей во время кризиса ученые всего мира успели провести бесчисленное количество исследований.

Главный вывод, к которому пришли неутомимые ученые — неважно сколько у вас денег, неважно, в каком финансовом витеке находится экономика — намного важнее для вашего благополучия

страны, в которой вы живете, вы все равно можете откладывать деньги каждый месяц.

Поверьте, лучше регулярно откладывать небольшую сумму, чем никакую вообще. А так как, по утверждению психолога, на абстракции делать это человек не в состоянии, поставьте себе конкретную цель. Машина, квартира, дача, второй (первый)

РУБЛЕВАЯ ДОХОДНОСТЬ ВНОВЬ НАМНОГО ВЫГОДНЕЕ, ЧЕМ ВАЛЮТНАЯ

просто регулярно откладывать хотя бы 10 % от вашего дохода. Разумеется, лучше если получается больше.

Американский психолог Ричард Уайзмен (Richard Wiseman) провел масштабное исследование и выяснил, что во време-

ребенок. Главное, откладывайте. Даже в кризис. Особенно в кризис.

Американский банк (Allu Bank) хотел узнать, связано ли состояние счастья с количеством денег у человека. Выяснилось, что нет. Несчастливыми себя чув-

напросто чувствуют себя намного счастливее тех, кто не откладывает деньги регулярно. Особенно эта корреляция выявляется во время финансовых кризисов, когда люди вообще чувствуют себя намного хуже и чаще впадают в депрессию и уныние.

Те, кто откладывает деньги, даже такие встряски переживают намного лучше, чем люди с солидными сбережениями, которые не откладывают регулярно.

Еще одну интересную связь выявили ученые Университета Нидерландов во главе с доктором Эмили Гарбински (Emily Garbinsky). Оказалось, что люди, которым удается регулярно откладывать деньги, приобретают ощущение уверенности в себе и в своих способностях. Человеку начинает казаться, что он умеет контролировать свою жизнь и способен на большее.

Люди спокойнее меняют не просто работу, а даже профессию, если они имеют финансовую подушку.

Обычно люди думают, что инвестировать могут только люди с большими доходами. Это не так. К примеру большинство из нас в день может запросто потратить рублей 150 в день на такси, кофе или какой-нибудь десерт. В

месяц, значит 4500 руб., в год 54000 р. А если еще положить на сберпрограмму хотя бы под 10 % в год, то в год вы сэкономите и заработаете 59 400 руб. или тысячу долларов! За 10 лет эта сумма составит 817 020 руб., через 20 лет - 2 170 060 руб., через 30 лет - 4 213 891 руб.!

Для населения предлагаются программы по личным сбережениям с высокой доходностью до 13,5%* годовых сроком на 12 мес. * Условие членства в Кооперативе, размеры паевых и членских взносов, а также условия программ личных сбережений можно узнать на сайте www.almazkredit.ru и в офисах обслуживания, а также по телефонам СКПК КС «Алмазкредитсервис». ОГРН 1051402039094 Условия действительны на 01.02.2017 г.

на финансовой нестабильности люди откладывают меньше не только и не столько потому, что у них становится меньше денег, но и потому, что они не ставят себе конкретную цель.

В кризис люди начинают думать, что времена тяжелые и откладывать, скажем, на новую машину глупо. Так и получается, что они перестают откладывать вообще, хотя и могли бы, и лишают себя возможности продолжать создавать свою столь необходимую финансовую устойчивость.

Каким бы тяжелым ни было ваше положение и положение

ствовали и те, у кого денег было много или неприлично много, а счастливыми себя могли почувствовать и совсем бедные.

Зато выяснилась другая закономерность. По шкале счастья выше всего стояли те, кому удалось откладывать деньги регулярно. Причем сумма не имела никакого значения.

Ученые выяснили, что люди, которые ежемесячно откладывают деньги, испытывают от этого удовлетворение, заявляют, что у них ниже уровень стресса, они лучше спят (у них реже бывает бессонница) и они просто-

взвесив тщательно свои возможности, а порой на приобретение вещи, без которой вполне можно обойтись. Или и вовсе с изначальным намерением не платить по заемным средствам. В последнем случае человек грубо нарушает договоренности, нарушает закон, и даже вселенский закон обмена. Призываю относиться к получению кредита с большой осознанностью, если все же он нужен, к примеру, ипотечный займ, то по крайней мере, отсрочить его получение, при этом стремясь подкопить побольше

Получается, каждый день мы неосознанно выпиваем, съедаем или прокачиваем кусок своего будущего финансового благополучия!

В наши дни люди приобрели не очень хорошую привычку - повально увлекаться кредитами, как потребительскими, так и ипотечными. Конечно, не все кредиты плохие, если их использовать с умом, то можно выиграть время, получить много преимуществ. Но, к сожалению, большинство людей кредитами пользуются не очень разумно, не

первоначального взноса. В этом случае ипотека не обернется для вас непосильным грузом на 20-30 лет.

Возьмите ответственность за ваше финансовое состояние на себя! Будьте на этом пути осознанными, внимательными и дисциплинированными и вы будете непременно наслаждаться плодами долгожданной финансовой свободы!

Т.С. ВАРФОЛОМЕЕВА,
председатель Правления
КС «Алмазкредитсервис»,
засл.экономист РС(Я)

Учуутал - уус чулуута

Д.Ф. Алексеев аатынан 1 Хомуस्ताах орто оскуолатын директора, Саха республикатын Ыччат политикатын туйгуна, Бүтүн Россиятаабы «Бастын салайааччы-2016» бэлиэтин хаһаайына Атласова Ульяна Павловна үөрүүлээх үйэ аңардаах үбүлүйүн бэлиэтиэхпит.

Ульяна Павловна 1 Хомуस्ताах орто оскуолатыгар үөрэнэр кэмигэр урдук энциклопедия, дьону үлэбэ көбүлүүр сатабыла, дьобура пионерскай этэрээт председателинэн, комсомольскай тэрилтэ сэкирэтэринэн үлэтигэр арыллыбыта. Зоя Космодемьянская аатынан 7 кылаас пионерскай этэрээтэ социалистическай куоталаһы кыайылааҕа буолан, Аммаҕа Саһыл Сыйыһыа сылдыан, онтон 8 кылааска Өлүөнэ очуостарыгар теплоходунан устан кэлбит.

1989 сыллаахха Саха государственнай университетин туйгундук бүтэрэн, Муома улуунун Улахан Чыыстай бөһүөлөгүн орто оскуолатыгар нуучча тылын уонна литератураҕын учууталынан үлэтин саҕалаабыта. Туруору таас очуостардаах, күрүлгөн сүүрүктээх үрэхтэрдээх, этиэхтэн кэрэ айылҕалаах күөх Муома учуутал, салайааччы буолан тахсарыгар төһүү күүс буолбута. Сытыы-хотуу сахануучча оҕолору үөрэтэр предметигэр киэн билиилээх, ирдэбиллээх, эйэбэс эдэр учууталы — кылаастарын салайааччытын тутта сөбүлээбиттэрэ, доҕордоспуттара. Билигин да ситимнэрин быспакка билсэ-көрсө, сүбэлэтэ тураллара учууталларын үөрдөр.

1995 сыллаахха үөрэммит оскуолатыгар кэлэн учууталлыы сылдыан улуустаабы «Знание» общество сүрүн специалиһынан аанар. Бастын үлэтин иһин «Признание заслуг» бэлиэтин наҕараадаланар. Салайар дьобурун улуус салалтата бэлиэти көрөн, физкультура, спорт уонна эдэр ыччаты кытта үлэбэ от-дел сөбүлээһининэн ылар. Олох укулаата уларыйбыт, коммунистическай идея ыһыллыбыт, эдэр ыччат туохха да тирээрэрэ суох буолбут кэмигэр араас общественнай холбоһуктар тэрил-

либиттэрэ, үгэскэ кубулуйбут тэрээһиннэр баар буолбуттара. Бу олоһун кэрчигин Ульяна Павловна үлэбэ бунуу-хатыы, элбэх интэриэһинэй дьону кытта алтыспыт дьоллоох кэминэн бэлиэтиир уонна Ыччат политикатын Министерствотын Бочуот Кинигэтигэр киирбитин, «Ыччат политикатын туйгуна» бэлиэтин билигин киэн тутта ахтар.

2003 сылтан Ульяна Павловна улууска Дьиз кэргэн уонна ыччат политикатын управлениетын начальнигынан үлэтин саҕалайыр. Ол сүл управлениэ республикаҕа ыччат политикатын олохтоонунга бастын үлэлээһинэн биллэр. Улахан ситиһиитинэн 2004 сыллаахха билигин да таһаарылаахтык үлэли турар эдэр ыччакка социальнай-психологическай көмө киинэ аһыллыта буолар.

Ол кээнэ Намнааҕы педагогическай училищега дириэктэри иитэр үлэбэ солбуйааччына үлэлээбитэ. Училище дириэктэри Иванова Василий Петрович Улахан Павловна туһунан маани-

биир эдэр киһи супту хааман кэлэн дорооболоһоот: «Эн баар буолангыны, мин үөрөхпүн бүтэрэн, үлэһит киһи буолбутум. Ис сүрэхпиттэн махтанабын!» — диэт, сибэкки дьөрбөтүн туттарбыта. Бу куратор да буолбатах сүрүн предмети да үөрөспүтэх киһиэхэ урдук билинини буолар.

Саха государственнай педагогическай академиятыгар ойуулуур-дьүһүннүүр искусствоҕа кэтэхтэн үөрэтии салаатыгар 2004-2011 сс. методичныан үлэлээбитэ уонна үлэ бары ымпыгын-чымпыгын баһылаан, бастын үлэлээх методист буолбута.

2011 сыллаахха Ульяна Павловна төрөөбүт-үөскээбит Хомуस्ताах оскуола директорунан үлэтин оскуола капиталин өрөмүөнүттэн, нэһилиэккэ-үлэтири тэриичибиттэн сылдьып үбүлүүрү тэриичибиттэн саҕалаабыта. Таһаарылаахтык биир-үлэлээбитэ. Училище дириэктэри Иванова Василий Петрович Улахан Павловна туһунан маани-

ловиях сельской школы» диэн теманан тыа олоһор бэлэмнээх, ааһар-суоттуур дьобурдаах, сатабыллаах, атыыны-эргиэни эргитээччи үөрэнээччини иитэн-үөрэтэн таһаарарга үлэ барар. Үөрэнээччилэр сыллата республиканскай, Бүтүн Россиятаабы научнай-практической конфе-

ОЛОБУН ЭЙГЭТЭ-ЫЧЧАТЫ ИИТИИ

суруйар: «Араас хайысханан сүрүннэммит иитэр үлэни тэрийээччи, ытааччы эрэ буолбакка, хас биридир эдэр киһи урагытын, киниэхэ олоһор көрсөрүтүө да, ыарахан да түгэннэрин кэмигэр билии, өйдөөһүн, онно сөптөөх быһаарыыны ылыныы, сыһыаны олохтоонун уонна манна кэлэктиип күүһүн туһаайыы — бу үлэ биир сүрүн өртө, урагыта. Бу уустук, киһиттэн бары кыабын, билиитин уонна кыһамнытын эрийэр үлэ. Хас эмэ сүүһүнэн устудьуну хас биридир иитэр ааттарынан эрэ буолбакка, хантан сылдыарын, туох кыһалҕалаабын, дьонун сэргэтин кытары билэрэ. Ульяна Павловна, хахчы да, кыайа-хото тутан үлэлиирин, саҕаны сонуну киллэрэр идеялардаабын көрдөрбүтэ».

Элбэхтэн биир түгэни ахтыахха сөп. 2009 сыллаахха семинар кэмигэр Ульяна Павловнаҕа

альнай-экономическай сайдыытыгар бэйэтин кылаатын киллэрбит Дмитрий Федотович Алексеев аатын оскуолаҕа интэриини ситиспитэ.

Оскуола материальнай-техническэй базата бөбөрүүрүтүгэр, үөрэх хаачыстыбата саҕа таһымна тахсарыгар Ульяна Павловна үлэтин туһаайар, оскуола выпускниктарын, попечителлэрин кытта сибээһин быспат, былааннаахтык бииргэ үлэлэнэр.

2012 сылтан оскуола көбүлээһининэн, нэһилиэккэ Саха Өрөспүүбүлүкэтин Духобунаһын Академиятын киинэ үлэлиир. Оскуола федеральнай государственнай стандарты республиканскай эксперимент быһытынан орто сүһүөххэ киллэрэн ситиһилээхтик үлэли турар.

2015 сылтан республикатаабы площадкаҕа кандидат быһытынан «Создание образовательной бизнес-среды в ус-

ренициялара, республиканскай предметнай олимпиадаларга кыайылыра — үлэһит түө түмүгэ. Ульяна Павловна үөрэтии ис хоһоонугар күүстээх ирдэбил туруоран, үөрэх хаачыстыбата үрдүүрүн ситистэ. Билигин туругунан, оскуола үөрэнээччилэрэ 100% ситиһэллэр, үөрэх хаачыстыбата — 54,7%. Оскуола выпускниктара үөрэххэ ситиһилээхтик туттарсан киирэллэр. Уһулуччу дьобурдаах үөрэнээччилэри кытта былааннаах үлэ баран, Олесова Дуна (2012 с.), Соловьева Дарина (2014 с.) оскуоланы кыһыл көмүс мэтээлинэн бүтэрэн, урдук үөрэх кыһатыгар ситиһилээхтик үөрэнэ сылдьаллар.

Ульяна Павловна — киэн билиилээх, дэгиттэр сайдыылаах киһи. Дьону-сэргэни биир сыалга-сорукка түмэ тардар, көбүлүүр талааннаах. Дьонго

сыһыана көнө. Ханнык баһарар киһиэхэ үчүгэй эрэ өрүттэрин көрөр идэлээх. Эдэр учууталларга сүбэ-ама биэрэр, кыһалгаларын өйдүүр, үгүс көмөнү онорор. Кадрдары олохсугууга, үөрэттэриигэ, педагогическай таһымнарын үрдэтиигэ сүрүн болжомтогон уураар. Күн бүгүн оскуолабытыгар 39,4% урдук, 36,4% бастакы категориялаах учуутал айымньылаахтык үлэли-хамсыы сылдьар.

Ульяна Павловна — дьиннээх патриот. Оскуола үлэтинэн эрэ мунурдаммат, улуус сэбиэтин депутата.

2016 сыллаахха Д.Ф. Алексеев аатынан орто оскуола үөрэтиригэр урдук көрдөрүүлэрин иһин Бүтүн Россиятаабы «Образовательная организация XXI века. Лига лидеров-2016» конкурска «Лидер в области духовно-нравственного и патриотического воспитания» анал ааты ылан, кыайылаабынан тахсан, Ульяна Павловна «Бастын салайааччы» бэлиэтин наҕараадаламмыта.

Кини үлэһит, салайааччы, общественник быһытынан ыраабы-киэни ырыгалыыр, өтө көрөн эрдэттэн былаанныыр, онтун дьүккүрдөөхтүк олоххо киллэрэн тэйэр ураты дьобурдаах киһи, ханна үлэлээбит сиригэр бэйэтин суолун-ийин дьон өйдүү сылдыарын курдук хаалларар.

Ульяна Павловна — бал дьоллоох ийэтэ. Кыһыны Айыһыны иитэн-улаатыннан, үөрэхтээх, үлэһит киһи онордо. Билигин «Эпл-Даймонд» тэриитэ тутаах үлэһитэ.

Убаастабыллаах Ульяна Павловна! Эйигин үөрүүлээх күнүгүнэн оскуола үөрэнээччилэрин уонна учууталларын ааттарыттан итиитик-истинник эбэр-дэлиибит! Эдэрдий эрчимнээх, чэгиэн-чэбдик бэйэлээх, үөрүүкөтүү үктэллээх, дьол-соргу тосхоллоох толкуйдаабыккын тобула, санаабыккын саргылыы сырыт диэн алгыс бастыһын аныыбыт, эбэрдэ эриэккэһин этэбит!

ФЕДОТРОВА Айна
Константиновна,
директоры иитэр
үлэбэ солбуйааччы.
СТРУЧКОВА
Татьяна Петровна,
директоры
үөрэтэр-методическай
үлэбэ солбуйааччы

Сурт кэриэстээх, отох төгүргэстээх

Былыргы историческай үһүйээннэр кэпсиппиринэн, Нам улуунун төрүттээбит Нам тойон быраата Ала киһи урукку Атамай аҕа уустарын төрүттээбит. Ала киһи 7 уолу, 4 кыһы ииппитэ үһү. Ала Киһи ол уолаттарын тас көрүгүнэринэн, туттар быһыыларынан көрөн аат биэр-тэлээбит уонна чугас эргиннээби сирдэрин аналталаан аҕа уустарын тэнигин диэн ытаалаабыт. Ол курдук аһаан бүтэн баран салбана сылдыар уолугар Салбан нэһилиэтин тэнит диэн билинни Салбан сиригэр анаабыт, таас курдук бөбө-таҕа эттээх-сииннээх уолунан Таастаах аҕа ууһун тэнигиттэрбит, бэйэтин олоһор икки Атамай нэһилиэктэрин икки уола салдаабыттар, улахан иһтээх уола Көдөһү нэһилиэтин, наар хомуска оонньуур уола Хамыстаахтары үөскэппиттэрэ үһү.

Аҕа оҕонньор Саха сиригэр нууччалар кэлиилэрин саҕана баар оҕонньор эбит. Биир үһүйээн кэпсиппиринэн, дыһаабы төлүүртэн аккаастанан утарсыбытын иһин тутан ылан, үс төгүл ыйыы сатаабыттар, хас сырыы аайы ыйыыр быалара уйбакка быстан испит, ону бу таңараттан ыйаахтаах киһи эбит диэн нууччалар ытан кэпсипиттэр. Кэриэс тылым диэн эмээксинигэр хаһаахтарынан илдьит ыһыт. Илдьитигэр эппит, ампаардарын аһан бу дьонго түүлээххин биэр, үс тэңкэ тииттэр төбөлөрүн бысталаа уонна үс оҕоһу хоту диэки быыра ытааталаан кэбис диэн. Ону үс хаһаахтар түүлээх ылаары илдьити тиэрдиттэр. Эмээксин илдьит ис хоһоонун

өйдөөбүт. Эмээксин диэн сиртэн кэлбит дыахтар буолан биэрбит. Ампаардарын аһан түүлээхтэри барытын биэрбит. Түүлээхтэммит дьон эмээксин бөлөмнөөбит аһын аһаан-сиэн баран утуяа сыппыттар. Эмээксиннэрэ сытыы кыһыһын таһааран ол дьоннор төбөлөрүн кэчигир гыннаран кэбиспит, ол аата үс тэңкэ харыйа төбөгүн быс диэбитин толорбут. Үс уолун төһө кыахыт баарынан хоту дойдуларга түһүг диэбит. Ол аата үс

АЛАЛАР ТҮМСҮҮЛЭРЭ

обу хоту диэки быыра ытыгалаа диэни толорбут. Уолаттар онон хоту куоптуттар, онно тийэтин алаалары тэниппиттэр. Онтон ыла оҕонньор туһунан дыһаах төлөөһүнүн туһунан нуучча хаһаахтары суруктарыгар суох. Ала төрүттээбит Атамайдара дыһаабы төлүү олоһоруттарын туһунан архыып докумуоннарыгар бааллар.

Онтон урукку Атамайдар түн былыргыларыттан саҕалаан билинни олоһор диэри эридьистээн суруйан, Одуну диэн «Үлэ күүһэ» улуус хаһыатын кылаабынай редактора Василий Ильич Алексеев бэлэмнээн, бэрт элбэх киһини кытыннаран таһаарыт сүдү улахан кинигэтигэр билинни Одунулар тустарынан аабыахха сөп.

Билинни Одуну XIX үйэ бүтүөр диэри Арҕаа Ханалас улуунугар киирэрэ, онтон Атамайдар, Көдөһү, Ойуун ууһа намнарга киирэллэр. Олус киэн сирдээх этилэр. Өлүөнэ Эбэ Дьокуускайынан арҕаа мыраанын үрдүттэн саҕалаан, билинни Кировскай

нэһилиэтин Түгэнигиттэр диэри тайаан сытара. 1897 с. Күгэт аҕатын ууһа туруорсуутунан, иккис Одуну нэһилигэ тэриллэн, Одунуттан арахсыбыт. Октябрскай революция кэнниттэн сэбиэскэй кэмгэ Арҕаа Ханалас уонна Нам оройуоннарыттан мыраан үрдүгэр сытар урдук сирдэри холбоон быһа анһан. 1931 с. саҕа Горнай улуунун тэрииттэрэ (Саха АССР Урдук Сэбиэтин Президиумун бэс ыйын 25 күнүнээби ыйаабынан). Нам

буоламмыт, сибээспит хаһан да быстаспатаҕа. 1995 сыллаабыта Горнай улуунун биир биллилээх кыраайы үөрэтээччигэ, Саха АССР үтүөлээх учуутала, Россия географическай обществотын дьиннээх чилиэнэ Михаил Ефимович Тимофеев көбүлээһининэн, Улуу Сыйыһыа турар таңара дьизигэр оскуола аһыллан үлэлээбитэ 100 сылын атаары буолбута. Онно намнартан бу оскуолаҕа үөрэммит, бу таңара дьизитин тутуспут

Харитоновтар сылдьааннара элбэх киһи кыттыыны ылбыта. Бу дьизэ государственнан харыстанар архитектура културнай объекта буоларын туһулуур бэлиэ саалыбыта. Онтон ыла Нам улуунун кыраайы үөрэтээччилэрэ Нам историко-этнографическай музейын тэрийиитинэн, бу таңара дьизигэр хаста да экспедиция онорбута уонна икки улуус бу соҕотох хаалбыт архитектура пааматынньыгын сөргүтэллэрин туһунан этии онорбуттара. Ону Горнай, Нам улуустарын дыһалталара өйөөн, икки өттүттэн сөбүлэһи дуогабарын түһэрсэн, бу үлэбэ Дьокуускайдаабы епархияны кытыннаран, билигин сөргүтүү үлэтэ ытытыла турар. Күһүн таңара дьизитин колоркыһынан купола оҕоһуллан, кириэһэ туруоруллан бүһүтүн бэлиэтээһин буолбута. Ол түгэнэ Дьокуускайдаабы епархия урдук сааннаах үлэһитэ бэйэтинэн тахан сибэтии оноргу сулууспатын ыһытыта. Билигин таңара дьизитин ис бараанын сөргүтүүтэ үлэ былааннаар. Бу би-

линг ыччаты өй-санаа өттүгүн итиигэ биир салаа үлэ, былыргы историканы кытта билсиппирин буолара биллэр. Манна бу дойдуттан төрүттээх, төрөөбүт дойдуттан олус таптыыр, киэн туттар Степан Степанович Контоевы уһулуччу чорботон бэлиэтиэххэ сөп. Кини ийэтэ Дьэбдьизэй эмээксин Улуу Сыйыһыа таңара дьизитин харыыллаан, хас эмэ уонунан сылларга, үксүгэр соҕотобун даҕаны, кыстаан дьиннээх патриоттуу бэриинилээгин көрдөрдө. Билигин Степан Степанович үс аан дойду чемпионнара уолаттара аҕаларын кытта өбүгэлэрин үгэстэрин салгыылар. Өссө өрдөөтү Степан Степанович бэйэтэ үөрэнээччилэр үлэбэ лаабырдарын саалаан элбэх алаастары сылгыга анаан түөрт мастаах бүтэһинэн эргиттэрибитэ, ол үйэлээх үлэтэ билиннэ диэри нэһилигэ туһалы тураллар.

Ааспыт сайын Ала төрүттээбит нэһилиэктэрин бастакы түмсүүлэрэ Таастаахха тэриллитэ. Бастакы бастакы курдук, баһар, ханнык эрэ учуоттаммат түгэннэрдээбэ буолуо да, бу эдэр баһылык Евгений Станиславович Федотов саҕалааһына билигин кэңээн, улахан иитэр суолталанан иһэрэ кэрэхсэбиллээх.

Аны сайын бытыллар Алалар улахан түмсүүлэрэ бэйэтин сыалын-соругун ситэри толоруу, доҕордоһуу, бэйэ-бэйэбэ өй-санаа өттүнэн хардарыта көмөлөсүһүү төрүтэ буолуо диэн эрэнэбит.

И. КРИВОШАПКИН,
алалартан төрүт
кыраайы үөрэтээчи

Понедельник, 20 февраля

05.00, 09.10 Доброе утро 09.00, 12.00, 14.00, 15.00, 03.00 Новости 09.55, 12.10 Х/ф «Служебный роман» 16+ 13.20, 14.20, 15.15 Время покажет 16+ 16.00 Мужское / Женское 16+ 17.00 Давай поженемся! 16+ 18.00 Первая студия 16+ 20.00 Пусть говорят 16+ 21.00 Время 21.30 Т/с «Гречанка» 16+ 23.10 Вечерний Ургант 16+ 23.45 Познер 16+ 00.50 Ночные новости 01.05 Х/ф «Побеждай!» 16+ 03.05 Модный приговор 12+ 04.05 Наедине со всеми 16+

Вторник, 21 февраля

05.00, 09.10 Доброе утро 09.00, 12.00, 14.00, 15.00, 03.00 Новости 09.55 Жить здорово! 12+ 10.55 Модный приговор 12+ 12.15 Наедине со всеми 16+ 13.20, 14.20, 15.15 Время покажет 16+ 16.00 Мужское / Женское 16+ 17.00 Давай поженемся! 16+ 18.00 Первая студия 16+ 20.00 Пусть говорят 16+ 21.00 Время 21.30 Т/с «Гречанка» 16+ 23.10 Вечерний Ургант 16+ 23.45 Ночные новости 00.00 Х/ф «Никому не из-

вестный» 16+ 02.10, 03.05 Х/ф «Большая белая надежда» 16+ 04.15 Контрольная закупка 12+

Среда, 22 февраля

05.00, 09.10 Доброе утро 09.00, 12.00, 14.00, 15.00 Новости 09.50 Жить здорово! 12+ 10.55 Модный приговор 12+ 12.15 Наедине со всеми 16+ 13.20, 14.20, 15.15 Время покажет 16+ 16.00 Мужское / Женское 16+ 17.00 Давай поженемся! 16+ 18.00 Вечерние новости 18+ 18.45 Человек и закон 16+ 19.50 Поле чудес 16+ 21.00 Время 21.30 Голос. Дети 12+ 23.20 Вечерний Ургант 16+ 00.00 Х/ф «Одержимость» 16+ 02.00 Х/ф «Короли улиц. 2. Город моторов» 18+ 03.45 Х/ф «Мы не женаты» 12+ 05.20 Контрольная закупка 12+

Четверг, 23 февраля

06.00, 10.00, 12.00 Новости 06.10 Россия от края до края 12+ 06.40, 04.25 Х/ф «Отряд особого назначения» 12+ 08.10 Х/ф «Служили два товарища» 12+ 10.10 Х/ф «Офицеры» 12+ 12.10 Концерт «Офицеры» 12+ 13.45 Т/с «Нулевая Мироя» 12+ 15.50 Концерт «Любэ» 12+ 17.10, 18.10 Х/ф «Боевая единица» 12+ 18.00 Вечерние новости 21.00 Время

21.20 Х/ф «В бой идут одни «старики»» 16+ 23.10 Х/ф «Ожидание полковника Шалыгина» 12+ 00.50 Х/ф «Старое ружье» 16+

Пятница, 24 февраля

05.45, 06.10 Россия от края до края 12+ 06.00, 10.00, 12.00 Новости 06.40 Х/ф «Корпус генерала Шубникова» 12+ 08.20 Х/ф «Это случилось в милиции» 12+ 10.10 Х/ф «Раба любви» 12+ 12.10 Х/ф «Вам и не снилось...» 16+ 14.00 Т/с «Нулевая Мироя» 16+ 16.00 Они хотели меня взорвать. Исповедь русского моряка 12+ 17.05 Х/ф «Небесный тихоход» 12+ 18.40 Концерт к Дню защитника Отечества (кат12+) 12+ 21.00 Время 21.20 Х/ф «Батальон» 12+ 23.40 Х/ф «Хоть раз в жизни» 16+ 01.40 Х/ф «Маргарет» 16+ 04.30 Модный приговор 12+

Суббота, 25 февраля

05.30, 06.10 Наедине со всеми 16+ 06.00, 10.00, 12.00 Новости 06.30 Х/ф «По законам военного времени» 12+ 08.00 Игрый, гармонь любимая! 12+ 08.45 Смешарики. Новые приключения 0+ 09.00 Умницы и умники 12+ 09.45 Слово пастыря 12+ 10.15 Смак 12+ 10.55 К юбилею актрисы. Вера Алентова. «Я покажу вам королеву-мать!» 12+

12.10 Х/ф «Зависть богов» 16+ 14.45 Х/ф «Дачная поездка сержанта Цыбули» 12+ 16.10 Голос. Дети 12+ 18.00 Вечерние новости 18.10 Кто хочет стать миллионером? 16+ 19.10 Минута славы 16+ 21.00 Время 21.20 Сегодня вечером 16+ 23.00 Х/ф «Невероятная жизнь Уолтера Митти» 12+ 01.00 Х/ф «Жизнь хуже обычной» 16+ 03.00 Х/ф «Исчезающая точка» 16+ 04.55 Контрольная закупка 12+

Воскресенье, 26 февраля

05.45, 06.10 Наедине со всеми 16+ 06.00, 10.00, 12.00 Новости 06.45 Х/ф «Фиктивный брак» 16+ 08.20 Смешарики. ПИН-код 0+ 08.25 Часовой 12+ 08.55 Здоровье 16+ 10.15 Непутевые заметки 12+ 10.35 Пока все дома 12+ 11.25 Фазенда 12+ 12.10 Х/ф «Свадьба в Малиновке» 12+ 14.00 Х/ф «Полосатый рейс» 12+ 15.40 Х/ф «Экипаж» 12+ 18.30 Лучшее! Рецепты воспитания 12+ 19.30 Лучшее! 12+ 21.00 Воскресное «Время» 22.30 Клуб Веселых и Находчивых 16+ 00.45 Х/ф «Вечное сияние чистого разума» 16+ 02.50 Х/ф «Зажирай, ребята!» 16+

РОССИЯ 1

Понедельник, 20 февраля

05.00, 09.15 Утро России 09.00, 11.00, 14.00, 17.00, 20.00 Вести 09.55 О самом главном 12+ 11.40, 14.40, 17.20, 20.45 Вести. Местное время 11.55 Т/с «Каменская» 16+ 14.55 Т/с «Тайны следствия» 12+ 17.40 Прямой эфир 16+ 18.50 60 Минут 12+ 21.00 Т/с «Я всё помню» 16+ 23.30 Вечер с Владимиром Соловьёвым 12+ 02.00 Т/с «Вольф Мессинг» 16+

Вторник, 21 февраля

05.00, 09.15 Утро России 09.00, 11.00, 14.00, 17.00, 20.00 Вести 09.55 О самом главном 12+ 11.40, 14.40, 17.20, 20.45 Вести. Местное время 11.55 Т/с «Каменская» 16+ 14.55 Т/с «Тайны следствия» 12+ 17.40 Прямой эфир 16+ 18.50 60 Минут 12+ 21.00 Т/с «Я всё помню» 16+

Среда, 22 февраля

05.00, 09.15 Утро России 09.00, 11.00, 14.00, 17.00, 20.00 Вести 09.55 О самом главном 12+ 11.40, 14.40, 17.20, 20.45 Вести. Местное время 11.55 Т/с «Каменская» 16+ 14.55 Т/с «Тайны следствия» 12+ 17.40 Прямой эфир 16+ 18.50 60 Минут 12+ 21.00 Т/с «Я всё помню» 16+

Четверг, 23 февраля

06.05 Х/ф «Старики-разбойники» 12+ 08.00 Х/ф «Сюрприз для любимого» 12+ 10.00, 14.20 Т/с «Затмение» 16+ 14.00, 20.00 Вести 18.05 Х/ф «Джентльмены удачи» 12+ 20.40 Х/ф «Экипаж» 12+ 23.30 Х/ф «Легенда №17»

23.30 Вечер с Владимиром Соловьёвым 12+ 02.00 Т/с «Вольф Мессинг» 16+

Среда, 22 февраля

05.00, 09.15 Утро России 09.00, 11.00, 14.00, 17.00, 20.00 Вести 09.55 О самом главном 12+ 11.40, 14.40, 17.20, 20.45 Вести. Местное время 11.55 Т/с «Каменская» 16+ 14.55 Т/с «Тайны следствия» 12+ 17.40 Прямой эфир 16+ 18.50 60 Минут 12+ 21.00 Т/с «Я всё помню» 16+ 23.30 Вечер с Владимиром Соловьёвым 12+ 02.00 Т/с «Вольф Мессинг» 16+

Четверг, 23 февраля

06.05 Х/ф «Старики-разбойники» 12+ 08.00 Х/ф «Сюрприз для любимого» 12+ 10.00, 14.20 Т/с «Затмение» 16+ 14.00, 20.00 Вести 18.05 Х/ф «Джентльмены удачи» 12+ 20.40 Х/ф «Экипаж» 12+ 23.30 Х/ф «Легенда №17»

12+ 02.15 Битва титанов. Суперсерия-72 12+ 03.20 Х/ф «Свой среди чужих, чужой среди своих» 12+

Пятница, 24 февраля

05.40 Х/ф «Кандагар» 12+ 07.45 Х/ф «Легенда №17» 12+ 10.35 Х/ф «Джентльмены удачи» 12+ 12.20, 14.20 Т/с «Ключи от прошлого» 12+ 14.00, 20.00 Вести 20.40 Х/ф «Завтрак в постель» 12+ 00.30 Х/ф «В тесноте, да не в обиде» 12+ 02.45 Х/ф «Я его слепила» 12+

Суббота, 25 февраля

05.15 Т/с «Частный детектив Татьяна Иванова» 12+ 07.10 Живые истории 12+ 08.00, 11.20 Вести. Местное время 12+ 09.20 Сто к одному 12+ 10.10 Семейный альбом 12+ 11.00, 14.00 Вести 11.40 Аншлаг и Компания 16+ 14.20 Х/ф «Один един-

ственный и навсегда» 12+ 18.00 Субботний вечер 12+ 20.00 Вести в субботу 21.00 Х/ф «За полчаса до весны» 12+ 00.55 Х/ф «Путь к сердцу мужчины» 12+ 02.55 Т/с «Марш Турецкого» 12+

Воскресенье, 26 февраля

05.00 Т/с «Частный детектив Татьяна Иванова» 12+ 07.00 Мульти утро 12+ 07.30 Сам себе режиссёр 12+ 08.20 Смехопанорама 12+ 08.50 Утренняя почта 12+ 09.30 Сто к одному 12+ 10.20 Вести-Москва 11.00, 14.00 Вести 11.20 Сместься разрешается 12+ 14.20 Х/ф «Цена измены» 12+ 16.15 Д/ф «Украденное счастье» 12+ 20.00 Вести недели 22.00 Воскресный вечер с Владимиром Соловьёвым 12+ 00.30 Д/ф «Алексей Брусилов. Служить России» 12+ 01.30 Т/с «Женщины на грани» 12+

Понедельник, 20 февраля

12.30 Дублёр 16+ 13.00, 13.25, 14.55, 16.30, 18.00, 21.00, 23.25, 00.20, 02.45, 03.50 Новости 13.05, 20.40, 04.00 Спортивный репортёр 12+ 13.30, 18.10, 21.05, 00.25, 06.50 Все на Матч! Прямой эфир. Аналитика. Интервью. Эксперты 15.00 Д/с «500 лучших голов» 12+ 15.30 Биатлон. Чемпионат мира. Масс-старт. Женщины. Из Австрии 0+ 16.35 Биатлон. Чемпионат мира. Масс-старт. Мужчины. Из Австрии 0+ 17.30 Биатлон. Чемпионат мира-2017 г. Итоги. Специальный репортаж 12+ 18.40 Футбол. Кубок Англии. 1/8 финала. «Фулхэм» - «Тоттенхэм» 0+ 21.35, 10.45 Профессиональный бокс. Рой Джонс мл. против Бобби Ганна. Бой за титул WBF в первом тяжёлом весе?. Канат Ислам против Робсона Ассиса 16+ 23.30 Военный спорт 12+ 23.50 Все на футбол! Переходный период 12+ 00.55 Баскетбол. Единая лига ВТБ. УНИКС (Казань) - «Химки» 0+ 02.50 ЕвроТур. Обзор матчей недели 12+ 03.20 «Спортивный разговор». Специальный репортаж 16+ 04.20 Все на футбол! 12+ 04.50 Футбол. Кубок Англии. 1/8 финала. «Саттон Юнайтед» - «Арсенал» 0+ 07.20 Х/ф «Ниндзя» 16+ 09.00 Х/ф «Уилл» 12+

Вторник, 21 февраля

12.30 Дублёр 16+ 13.00, 13.25, 14.55, 16.00, 18.25, 21.20, 00.05, 03.55 Новости 13.05, 21.00 Спортивный репортёр 12+ 13.30, 18.30, 21.25, 00.10, 06.40 Все на Матч! Прямой эфир. Аналитика. Интервью. Эксперты 15.00 Д/с «500 лучших голов» 12+ 15.30 ЕвроТур. Обзор матчей недели 12+ 16.05, 09.40 «Комментаторы. Шмурнов». Специальный репортаж 12+ 16.25, 10.00 Футбол. Лига чемпионов - 2003 г. /04. 1/4 финала. «Милан» (Италия) - «Депортиво» (Испания) 0+ 19.00 Профессиональный бокс. Давид Аванесян против Ламонта Питерсона. Бой за титул чемпиона мира по версии WBA в полусреднем весе. Эдриен Бронер против Эдриана Гранадоса 16+ 21.55 Х/ф «Пьяный мастер» 12+

Среда, 22 февраля

12.30 Д/с «Заключённые соперники» 12+ 13.00, 13.25, 14.50, 19.50, 21.55, 03.55 Новости 13.05 Спортивный репортёр 12+ 13.30, 17.25, 22.00, 01.25, 06.40 Все на Матч! Прямой эфир. Аналитика. Интервью. Эксперты 14.55 «Сергей Устюгов. Главная вершина». Специальный репортаж 12+ 15.15 Х/ф «Пьяный мастер» 12+ 17.50 Футбол. Лига чемпионов. 1/8 финала. «Байер» (Германия) - «Атлетико» (Испания) 0+ 19.55 Футбол. Юношеская лига УЕФА. 1/8 финала. ЦСКА (Россия) - «Русенборг» (Норвегия). 22.25 Десятка! 16+ 22.45 Континентальный вечер 12+ 22.55 Хоккей. КХЛ. 1/4 финала конференции «Восток». 01.50 Футбол. Лига Европы. 1/16 финала. «Фенербахче» (Турция) - «Краснодар» (Россия). 04.00 Все на футбол! 12+ 04.35 Футбол. Лига чемпионов. 1/8 финала. «Порту» (Португалия) - «Ювентус» (Италия). 07.10 Обзор Лиги чемпионов 12+ 07.40 Волейбол. Лига чемпионов. Женщины. «Динамо» (Москва, Россия) - «Волеро» (Швейцария) 0+ 09.30 Лыжный спорт. Чемпионат мира. 0+ 10.40 Волейбол. Лига чемпионов. Женщины. «Дрезднер» (Германия) - «Уралочка НТМК» (Россия) 0+

Четверг, 23 февраля

12.30, 21.30 Д/с «Заключённые соперники» 12+ 13.00, 15.00, 16.15, 18.20, 20.55, 00.20 Новости 13.05 Х/ф «Военный фитнес» 12+ 15.05, 18.25, 21.00, 07.00 Все на Матч! Прямой эфир. Аналитика. Интервью. Эксперты 16.20 Футбол. Лига Европы. 1/16 финала. «Сент-Этьен» - «Манчестер Юнайтед» (Англия) 0+ 18.55 Футбол. Лига чемпионов. 1/8 финала. «Севилья» (Испания) - «Лестер» (Англия) 0+ 22.00 Х/ф «Поддубный» 6+ 00.25 Лыжный спорт. Чемпионат мира. Спринт. Финалы. Из Финляндии 02.25 Все на футбол! 12+ 02.50 Футбол. Лига Европы. 1/16 финала. «Зенит» (Россия) - «Андерлехт»

вечер 01.25 Хоккей. КХЛ. 1/4 финала конференции «Запад». 04.05 Все на футбол! 12+ 04.35 Футбол. Лига чемпионов. 1/8 финала. «Манчестер Сити» (Англия) - «Монако» 0+ 07.10 Обзор Лиги чемпионов 12+ 07.40 Волейбол. Лига чемпионов. Женщины. «Динамо» (Краснодар, Россия) - «Альба Блаж» (Румыния) 0+ 12.00 Поле битвы 12+

Среда, 22 февраля

12.30 Д/с «Заключённые соперники» 12+ 13.00, 13.25, 14.50, 19.50, 21.55, 03.55 Новости 13.05 Спортивный репортёр 12+ 13.30, 17.25, 22.00, 01.25, 06.40 Все на Матч! Прямой эфир. Аналитика. Интервью. Эксперты 14.55 «Сергей Устюгов. Главная вершина». Специальный репортаж 12+ 15.15 Х/ф «Пьяный мастер» 12+ 17.50 Футбол. Лига чемпионов. 1/8 финала. «Байер» (Германия) - «Атлетико» (Испания) 0+ 19.55 Футбол. Юношеская лига УЕФА. 1/8 финала. ЦСКА (Россия) - «Русенборг» (Норвегия). 22.25 Десятка! 16+ 22.45 Континентальный вечер 12+ 22.55 Хоккей. КХЛ. 1/4 финала конференции «Восток». 01.50 Футбол. Лига Европы. 1/16 финала. «Фенербахче» (Турция) - «Краснодар» (Россия). 04.00 Все на футбол! 12+ 04.35 Футбол. Лига чемпионов. 1/8 финала. «Порту» (Португалия) - «Ювентус» (Италия). 07.10 Обзор Лиги чемпионов 12+ 07.40 Волейбол. Лига чемпионов. Женщины. «Динамо» (Москва, Россия) - «Волеро» (Швейцария) 0+ 09.30 Лыжный спорт. Чемпионат мира. 0+ 10.40 Волейбол. Лига чемпионов. Женщины. «Дрезднер» (Германия) - «Уралочка НТМК» (Россия) 0+

Четверг, 23 февраля

12.30, 21.30 Д/с «Заключённые соперники» 12+ 13.00, 15.00, 16.15, 18.20, 20.55, 00.20 Новости 13.05 Х/ф «Военный фитнес» 12+ 15.05, 18.25, 21.00, 07.00 Все на Матч! Прямой эфир. Аналитика. Интервью. Эксперты 16.20 Футбол. Лига Европы. 1/16 финала. «Сент-Этьен» - «Манчестер Юнайтед» (Англия) 0+ 18.55 Футбол. Лига чемпионов. 1/8 финала. «Севилья» (Испания) - «Лестер» (Англия) 0+ 22.00 Х/ф «Поддубный» 6+ 00.25 Лыжный спорт. Чемпионат мира. Спринт. Финалы. Из Финляндии 02.25 Все на футбол! 12+ 02.50 Футбол. Лига Европы. 1/16 финала. «Зенит» (Россия) - «Андерлехт»

Пятница, 24 февраля

12.30 Д/с «Заключённые соперники» 12+ 13.00, 15.00, 16.15, 18.20, 20.55, 00.20 Новости 13.05 Х/ф «Военный фитнес» 12+ 15.05, 18.25, 21.00, 07.00 Все на Матч! Прямой эфир. Аналитика. Интервью. Эксперты 16.20 Футбол. Лига Европы. 1/16 финала. «Сент-Этьен» - «Манчестер Юнайтед» (Англия) 0+ 18.55 Футбол. Лига чемпионов. 1/8 финала. «Севилья» (Испания) - «Лестер» (Англия) 0+ 22.00 Х/ф «Поддубный» 6+ 00.25 Лыжный спорт. Чемпионат мира. Спринт. Финалы. Из Финляндии 02.25 Все на футбол! 12+ 02.50 Футбол. Лига Европы. 1/16 финала. «Зенит» (Россия) - «Андерлехт»

Суббота, 25 февраля

12.30 Смешанные единоборства. Bellator. Крис Филдс против Лиамы МакГри. Из Ирландии

(Бельгия). 04.55 Футбол. Лига Европы. 1/16 финала. «Спарта» (Чехия) - «Ростов» (Россия). 07.30 Смешанные единоборства. Fight Nights. Виталий Минаков против Ди Джея Линдермана, Томаш Янышева 16+ 09.15 Обзор Лиги Европы 12+ 09.45 Баскетбол. Евролига. Мужчины. ЦСКА (Россия) - «Маккаби» (Тель-Авив, Израиль) 0+ 11.30 Д/с «Второе дыхание» 16+ 12.00 Поле битвы 12+

Пятница, 24 февраля

12.30 Д/с «Заключённые соперники» 12+ 13.00, 15.00, 15.50, 17.55, 18.50, 20.45, 01.30 Новости 13.05, 15.55 Футбол. Лига Европы. 1/16 финала 0+ 15.05, 18.00, 21.30, 01.35, 05.00 Все на Матч! Прямой эфир. Аналитика. Интервью. Эксперты 18.30 Спортивный репортёр 12+ 18.55, 10.00 Д/ф «Олимпиада в погоне» 12+ 19.25 Всемирные зимние военные игры. Биатлон. Спринт. Мужчины. Из Сочи 21.00 Футбол. Лига Европы. Жеребьевка 1/8 финала. 21.55 Всемирные зимние военные игры. Биатлон. Спринт. Женщины. Из Сочи 23.00 Хоккей. КХЛ. 1/4 финала конференции «Восток». 02.05 Дневник Всемирных зимних военных игр 12+ 02.15 Церемония открытия Всемирных зимних военных игр. Из Сочи 04.00 Все на футбол! Афиша 12+ 04.30 Д/с «Жестокий спорт» 16+ 05.45 Баскетбол. ВТБ. «Локомотив-Кубань» (Краснодар) - «Химки» 0+ 07.35 Лыжный спорт. Чемпионат мира. 0+ 09.00 Бобслей и скелетон. Чемпионат мира. 0+ 10.30 Поле битвы 12+ 11.00 Смешанные единоборства. Bellator. Крис Филдс против Лиамы МакГри. Из Ирландии

Суббота, 25 февраля

12.30 Смешанные единоборства. Bellator. Крис Филдс против Лиамы МакГри. Из Ирландии 13.00, 13.35, 15.35, 16.45, 18.20, 20.00, 01.25, 04.00 Новости 13.10 Все на Матч! События недели 12+ 13.40 Х/ф «Гонки «Пушечное ядро»» 16+ 15.45 Все на футбол! Афиша 12+ 16.15 Д/с «Жестокий спорт» 16+ 16.55 Фристайл. Кубок мира. Ски-кросс. Финалы. 18.25 «Золотые мячи Месси и Роналду». Специальный репортаж 12+ 18.55 Лыжный спорт. Чемпионат мира. Скиатлон. Женщины. Из Финляндии 20.05 Десятка! 16+

20.25 Биатлон. Чемпионат мира-2017 г. Итоги. Специальный репортаж 12+ 20.55 Всемирные зимние военные игры. Биатлон. Смешанная эстафета. Из Сочи 22.25, 04.05, 06.40 Все на Матч! Прямой эфир. Аналитика. Интервью. Эксперты 22.55 Хоккей. КХЛ. 1/4 финала конференции «Запад». 01.30 Смешанные единоборства. Bellator. Тито Ортис против Чейла Соннена. Пол Дэйли против Бреннана Уорда 16+ 03.15 Смешанные единоборства. Fight Nights. Виталий Минаков против Ди Джея Линдермана 16+ 03.45 Дневник Всемирных зимних военных игр 12+ 04.40 Футбол. Чемпионат Италии. «Ювентус» - «Эмполи» 07.25 Лыжный спорт. Чемпионат мира. Скиатлон. Мужчины. 0+ 09.15 Бобслей и скелетон. Чемпионат мира. 0+ 10.00 Биатлон. Чемпионат мира среди юниоров. Спринт. Из Словакии 0+ 12.10 Конькобежный спорт. Чемпионат мира по спринтерскому многоборью. Из Канады 0+

Воскресенье, 26 февраля

12.30 Д/с «Заключённые соперники» 12+ 13.00, 15.50, 22.55, 04.35 Новости 13.05 Все на Матч! События недели 12+ 13.30 Х/ф «Поддубный» 6+ 15.55 Всемирные зимние военные игры. Лыжные гонки. Командный спринт. Из Сочи 18.30 Лыжный спорт. Чемпионат мира. Командный спринт. 1/2 финала. Из Финляндии 20.05 Спортивный репортёр 12+ 20.25 Хоккей. КХЛ. 1/4 финала конференции «Восток». 23.00, 03.35, 06.40 Все на Матч! Прямой эфир. Аналитика. Интервью. Эксперты 23.30 Смешанные единоборства. Bellator. Крис Филдс против Лиамы МакГри. 16+ 00.55 Все на футбол! Переходный период 12+ 01.25 Футбол. Товарищеский матч. 03.25 Дневник Всемирных зимних военных игр 12+ 04.05 Д/ф «После боя. Фёдор Емельяненко» 16+ 04.40 Футбол. Чемпионат Италии. «Интер» - «Рома». 07.10 Баскетбол. Единая лига ВТБ. ЦСКА - УНИКС (Казань) 0+ 09.00 Лыжный спорт. Чемпионат мира. Командный спринт. Финал. 0+ 10.15 Бобслей и скелетон. Чемпионат мира. 0+ 10.45 Биатлон. Чемпионат мира среди юниоров. Гонка преследования. Юниоры. Из Словакии 0+ 12.10 Конькобежный спорт. Чемпионат мира по спринтерскому многоборью. Из Канады 0+

НВК САХА

20 февраля, понедельник

06:00 Дойдум дьоно (Бэрдьгэгс ТВ) 6+ 06:30 Ычат-тыа сиригэр (Майта ТВ) 6+ 07:00 Сага күн-Новый день 6+ 10:00 Саха сирэ 12+ 10:15 Дойдум дьоно (Өлөөн ТВ) 6+ 10:45 Дойдум дьоно (Нам ТВ) 6+ 11:15 Ис сүрэхтэн 6+ 12:30 Үчүгэйиэн бу сиргэ! 6+ 13:30 Саха сирэ-Якутия 12+ 14:00 Эфиргэ-саха радиота 6+ 15:00 Общее дело 12+ 16:00 Үчүгэйиэн бу сиргэ! 6+ 17:00 В кадр-республика (Чароит ТВ) 6+ 17:30 Бүлү педагогическай колледжыгар ычат сыла (Панорама ТВ) 6+ 18:00 Саха сирэ 12+ 18:15 Тьа сирэ 6+ 18:45 Күнчээн 0+ 19:00 Якутия 12+ 19:15 Советуем 6+ 19:30 Олох үөнүгэр 12+ 20:30 Саха сирэ-Якутия 12+ 21:00 Биһикчээн 0+ 21:15 Сага ырыа 6+ 21:45 Кэм кэрэһитэ 6+ 21:55 Өймөкөөн ыччата-бары бииргэ, түмсүүлээхтик (Кадр ТВ) 6+ 22:30 Саха сирэ-Якутия 12+

01 предупреждает!

По состоянию на 23 января 2017 года на территории Республики Саха (Якутия) произошло 72 пожара (АППГ-78), 4 человека погибло на пожарах (АППГ-14), несмотря на положительные показатели оперативной обстановки, участились случаи возгорания котельных, так с начала 2017 года произошло 4 случая возгорания.

По состоянию на 25 января 2017 год на территории Намского улуса произошло 2 пожара (АППГ - 2). Возгорание произошло в гаражах.

Информация по соблюдению мер пожарной безопасности в котельных.

Пожарная безопасность котельных установок при их проектировании и эксплуатации обеспечивается соблюдением противопожарных требований, изложенных в строительных нормах и правилах по проектированию котельных установок и Правилах устройства и безопасной эксплуатации паровых и водогрейных котлов.

Действия оператора при пожаре в котельной, взрывах газов в топке и газоходах котла: если пожар угрожает в котельной или возник в самой котельной, следует принять меры к полной остановке котлов и предупредить их взрыва, для чего необходимо закрыть запорный предохранительный клапан, задвижку на вводе, а также все краны и задвижки; открыть краны продувочных свечей и принять меры к тушению огня; принять шибера за котлом; закрыть окна и двери; если котел паровой, выключить питательный насос; поднять предохранительные клапаны и заклинить их, чтобы они не могли закрываться и обеспечивали выпуск пара в атмосферу; вызвать пожарную команду.

На случай пожара в котельной должен быть следующий противопожарный инвентарь: огнетушители ОП-5 (один на каждую топку), ящик вместимостью 0,5 мЗ с сухим песком и две стальные лопаты, войлок или одеяло, пожарный рукав подключенный к ПК.

Взрыв газов может произойти в топке или в верхней части газоходов. При взрыве газов в газоходах повышается давление и возможны случаи разрушения обмуровки, а в топке происходит выбрасывание пламени из смотрового и загрузочного отверстия при открытой топочной дверце или сквозь щели при закрытых дверцах, что подвергает опасности обслуживающий персонал котельной. В случае взрыва газов

УЧАСТИЛИСЬ СЛУЧАИ ВОЗГОРАНИЯ КОТЕЛЬНЫХ ПО РЕСПУБЛИКЕ

в топке или газоходах котла обслуживающий персонал обязан немедленно остановить его работу и доложить об этом лицу, ответственному за котельную.

Пожарная опасность газового оборудования характеризуется возможностью образования взрывоопасных смесей газа с воздухом и высокими температурами на поверхностях элементов печей и аппаратов. Взрывоопасные смеси при утечке газа могут образовываться в помещениях при отсутствии в них вентиляции, а также в объеме печей и аппаратов.

Не допускается установка газового отопления в помещениях, относившихся по пожарной опасности к категориям А, Б и В, складских помещениях, гаражах на 50 и более автомашин, в помещениях, выполненных из легких металлических конструкций с утеплителем из горючих материалов в стенах и перекрытиях, а также в помещениях подвальных и цокольных этажей.

Аппараты водонагревательные, емкостные газовые следует устанавливать в нежилых помещениях у несгораемых стен на расстоянии не менее 15 см от стены. Допускается установка аппаратов у сгораемых стен при условии изоляции стены кровельной сталью по листу асбеста толщиной 3 мм или асбестофанерой, которая должна выступать на 10 см за габариты корпуса.

При установке водонагревателя на сгораемый пол последний необходимо изолировать кровельной сталью по листу асбеста толщиной 3 мм или другим несгораемым материалом.

Отопительные приборы с горелками инфракрасного излучения, предназначенные для отопления помещений без постоянного обслуживающего персонала, должны предусматриваться с автоматикой, обеспечивающей прекращение подачи газа при погасании пламени горелки.

Расстояние от горелок инфракрасного излучения до конструкций из горючих материалов (стены, перегородки, оконные и дверные коробки и т. д.) должно быть не менее 0,5 м при температурах излучающей поверхности до 900 °С и не менее 1,25 м при температурах выше 900 °С, по-

толок и конструкции из горючих материалов над горелкой необходимо защищать или экранировать несгораемыми материалами.

Для отвода продуктов сгорания от газовых аппаратов и печей должен предусматриваться обособленный дымоход от каждого аппарата или печи. Допускается в существующих зданиях присоединение к одному дымоходу не более двух газовых аппаратов или печей, расположенных на одном или разных этажах, при условии ввода продуктов сгорания в дымоход на различных уровнях не ближе 50 см друг от друга или устройства в дымоходе на такую же высоту расщечек.

Расстояние от соединительной дымоотводящей трубы до потолка из негорючих материалов или стены должно приниматься не менее 5 см. При наличии деревянных отштукатуренных потолков и стен это расстояние принимается не менее 25 см. В случае обивки указанных конструкций кровельной сталью по листу асбеста толщиной 3 мм расстояние можно уменьшить до 10 см. Обивка должна выступать за габариты дымоотводящей трубы на 15 см с каждой стороны.

Запрещается использовать для отвода в атмосферу продуктов сгорания газа дымоходы, выполненные из силикатного кирпича, шлакобетонных и других неплотных или пористых материалов. Во время эксплуатации дымоходов от газовых аппаратов и печей необходимо производить периодическую проверку и чистку каналов. Дымоходы подлежат периодической проверке и чистке в следующие сроки: один раз в квартал - кирпичные дымоходы от проточных газовых нагревателей, один раз в год - асбобетонные дымоходы, выполненные из специальных блоков жаростойкого бетона, дымоходы от проточных водонагревателей, оборудованных автоматикой по тяге, дымоходы от отопительных и отопительно-варочных печей.

При пожаре звонить 01, сотового телефона - 101. Единый телефон экстренных служб: 112. ЕДДС 42-508.

Отряд государственной противопожарной службы Республики Саха (Якутия) №23 по МО «Намский улус»

УЧУРЭХ ТЫПТАР

Күндү балтыбытын, эдьийбитин **ПОПОВА СВЕТЛАНА СЕМЕНОВНА** олозун орто омурданынан, үйэ агардаах үбүлүгүнүн үөрэн-көтөн туран эбэрдэлибит!

Үлэбэр үрдүк ситиһиилэри бааран туран, иннин диэки эрчимнэ-эктик, ылсыбыккын ыһыктыбакка, ыарахан дин чабыйбакка, уустук дин толлубакка туруоруммут сыалгын ситиһэн, саҕалаабыт санаа-бын салайан ис. Күндү киһибитигэр күн сиригэр баар бары кэрэни, дьибэ кэргэнгэр бөбө туругу, доруобуйа туйгунун, үлэ үөрүүтүн, өй-санаа өлгөмүн, уһараабат уоһу, көүрүээбэт күүһү баарабыт!

Эбэрдэни кытта Дьокуускайтан, 1 Хомуустаахтан, Хамаҕаттаатан Колмогоровтар, Намтан Ноговицыннар

Күндү бииргэ үөрэммит дьүөгэбитин, доҕорбутун **БОЧКАРЕВА САРГЫЛАНА ПЕТРОВНА** күн сирин көрбүт күндү-мааны күннүнэн — үйэ агардаах үбүлүгүнүн үөрэ-көтө, долгуян туран эбэрдэбитин тиэрдэбит!

Бу үөрүүлээх күнүгэр, Эйиэхэ, күн айы этилибит истин тыл-бытын тиэрдэбит. Эн элэккэй майгың, уһараабат эрчимин биһиэхэ өрүүтүн холобур буолар, инникитин дааны үтүө майгыгың, эдэрдии эрчимгин ыһыктыма. Баарабыт, Эйиэхэ, күн сирин үрдүгэр баар бары кэрэни, дьолу-соргуну, чэгиэн доруобуйаны, олоххо, үлэбэ ситиһини!

1983 с. 10 «а» кыл. бииргэ үөрэммитэриң

БИЛЭРИИЛЭР

УВАЖАЕМЫЕ ВЛАДЕЛЬЦЫ ДОМАШНИХ ЖИВОТНЫХ!

Доводим до вашего сведения, что ветеринарный пункт с. Намцы проводит регистрацию, перерегистрацию и вакцинацию собак и кошек против бешенства.

Адрес: с. Намцы, ул. Ч. Винокурова, 14

РЕЖИМ РАБОТЫ: с 9.00 ч. до 17.00 ч.

Обед — с 13.00 ч. до 14.00 ч.

Конт. тел.: 41-1-54

ЫТЫКТАБЫЛЛААХ НАМ УЛУУХУН ОЛОХТООХТОРО!

«Төрүт уу» тэрилтэ «Олонхо» аты дьэтигэр, үлэ күнүгэр 9.00 чаастан 19.00 чааска диэри, баскыһыаннаҕа 10.00 чаастан

18.00 чааска диэри үлэлиир. Дьэбэ тиэрдэн биэри диспетчерэ 10.00 чаастан 18.30 чааска диэри үлэлиир.

Билсэр телефоннар: **8-924-873-73-11, 8-914-300-11-70.** Баскыһыаннаҕа дьэбэ тиэрдии онһууллубат.

Аппааныга Л. Левин ул. 3 №-гэр атылланар (урукку кулууп кинобудката). Үлэ күнүгэр 9.00 чаастан 18.00 чааска диэри. Баскыһыаннаҕа үлэлээбэт.

Теплицы под поликарбонат от 12500 руб. Успевайте, цены 2016 г.

Тел. 89243670207

Куплю шкурки ондатры по 155 руб. Андаатар тиригитин атылаһабын, 155 солк.

Тел. 8914-280-7016

Денежный Поток

Займы

Быстрое и удобное оформление

Постоянным клиентам — упрощенные условия выдачи

ЭКСПРЕСС

- Займы до зарплаты без поручителей
- Сумма до 15 000 рублей
- Минимальное количество документов
- Отсутствие комиссий
- Уменьшение процентной ставки постоянным клиентам

ПОТРЕБИТЕЛЬСКИЙ

- Займы сроком до 3 лет
- Сумма до 50 000 рублей
- Необходим один поручитель
- Паспорт и справка о доходах

ДОВЕРИТЕЛЬНЫЙ

- Срок — до 12 месяцев
- Заемщикам с положительной кредитной историей
- Сумма до 30 000 рублей
- Минимальное количество документов

ПЕНСИОНЕРНЫЙ

- Займы сроком до 3 лет
- Пенсионерам — особые условия
- Сумма до 100 000 рублей
- Поручитель не требуется

с. НАМЦЫ, ул. И. Винокурова, 3, ТЦ «Ассоль», тел. (8-914) 281-77-57

Быраа сүбэтэ

Конъюнктивит – это воспалительное заболевание конъюнктивы, то есть слизистой оболочки поверхности склер и век. Дискомфорт от рези и ощущения, будто в глазах насыпан песок, лишают возможности четко видеть и жить полноценной жизнью. От такой неприятности, как конъюнктивит, не застрахован ни один глаз: с нормальным, дальновидным или близоруким зрением. Причиной заболевания офтальмологи называют поражение слизистой оболочки, расположенной вокруг глазного яблока.

В медицине существуют три вида конъюнктивита: бактериальный, аллергический, вирусный.

Отдельно рассматривают конъюнктивит грибковый и атипичный хламидийный.

Наибольшую опасность для пациентов представляет именно вирусный конъюнктивит, так как болезнь весьма заразна и очень легко распространяется. Заболеванию подвержены люди любых возрастных категорий, даже новорожденные. Особенно это касается дошкольников и школьников. Инфицирование происходит за несколько часов, при этом может пострадать целая группа либо класс. Заболевание легко передается в процессе контакта

ВИРУСНЫЙ КОНЬЮНКТИВИТ

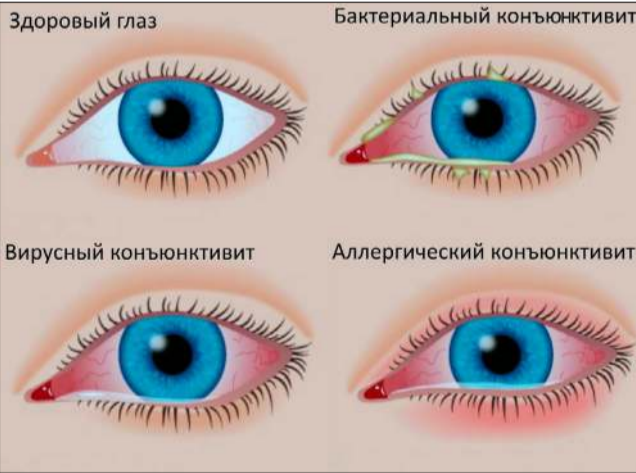
людей, болезнь поражает оба глаза человека. Несмотря на то, что первоначально симптомы появляются только на одном глазу, со временем они распространяются и на второй.

Отличительной особенностью заболевания является периодичность его возникновения: в период энтеровирусных и аденовирусных эпидемий. В результате параллельно с конъюнктивитом происходит заражение верхних дыхательных путей.

Симптомы заболевания.

Основными симптомами заболевания офтальмологи называют следующие:

- появление фолликулов на конъюнктиве век;
- покраснение глаза, обильное слезотечение и зуд. Симптом вызван расширением сосудов и раздражением нервных окончаний в глазах;
- последовательно в каждом глазу образуется серозное отделяемое;
- лимфатические узлы, рас-

положенные спереди от ушной раковины увеличиваются и при palpации возникают болезненные ощущения;

- появляется боязнь света и возникает чувство присутствия инородного тела, в частности, песка, в глазах;
- роговица глаза теряет прозрачность, мутнеет, в результате снижается острота зрения. Важно отметить, что полное восстановление роговицы глаза может наступить только через несколько лет после устранения вирусного конъюнктивита;

ощущение усталости глаз, отечность век;

- появляются гнойные выделения, в результате которых по утрам невозможно открыть глаза.

Профилактика

- В первую очередь, необходимо исключить общение здорового человека с больным. Любые контакты могут привести к заболеванию вирусным конъюнктивитом. Поэтому очень важно знать, какие меры предосторожности помогут избежать инфицирования, как детям, так и взрослым.
- В период, когда вирусные инфекции и эпидемии наиболее активны, лучше избегать массовых мероприятий и стараться не находиться в местах массового скопления народа.
- Старайтесь как можно реже касаться глаз, особенно грязными руками.
- Чаще мойте руки с мылом.
- Если что-то попало в глаз, то сразу же извлекайте инород-

ные частички. Используйте для этого чистый ватный диск либо бумажное полотенце.

- Регулярно проводите пересмену постельного белья и полотенца. Кроме того, стирайте такие вещи в горячей воде с добавлением моющих средств.

- Старайтесь не носить декоративные и цветные линзы.

- Ни в коем случае не надевайте чужие линзы.

- Офтальмологи рекомендуют для коррекции зрения использовать очки вместо линз, таким образом глаз менее подвержен инфицированию.

- Перед применением глазных капель либо мазей не забывайте тщательно мыть руки. Это же нужно делать и при лечении глазной болезни у вашего ребенка.

- Не пользуйтесь чужими предметами быта и гигиены (очки, полотенца, косметика).

- Если у вас либо вашего малыша развился инфекционный конъюнктивит, то изолируйте себя и ребенка от окружающих до полного выздоровления.

- Конъюнктивит — это серьезное заболевание глаз. Поэтому не пренебрегайте профилактическими рекомендациями, это позволит сохранить ваши глаза здоровыми.

ОТДЕЛЕНИЕ МЕДПРОФИЛАКТИКИ

БИЛЭРИИЛЭР

ИНФОРМАЦИЯ о мерах социальной поддержки граждан, потерявших одного из родителей в период Великой Отечественной войны 1941- 1945 гг.

Закон РС(Я) от 14.03.2016 г. № 1614-З № 785-V «О мерах социальной поддержки граждан, потерявших одного из родителей в период Великой Отечественной войны 1941-1945 гг.» распространяется на граждан РФ, которые

КЭРИЭСТЭБИЛ

Бу сыл тохсунньу 10 күнүгэр күндүтүк саныыр быраатым Вася, оjolорум, сиэннэрим дядя Васялара, Дьяконов Василий Васильевич, баара-суоҕа 48 сааһыгар ыарахан ыарыыттан күн сириттэн барбыта.

Вася 1968 сыл балаҕан ыйын 13 күнүгэр Нам бөһүөлөгэр, Көбөкөнтөн төрүттээх Дьяконов Василий Николаевич уонна Чурапчы улууһуттан төрүттээх Никифорова Анна Николаевна дьэ кэргэтигэр иккис оҕондон күн сирин көрбүтэ. Хомойуох иһин, төрөспүттэри 1970 с. утуу-субуу ыарахан ыарыыттан суох буоланнар, Васяны тулаайах хаалбыһыт. Ол да буоллар иккис ийэ-аҕа онгостубут Дьяконов Николай Николаевич, Борисова Августина Алексеевна амарах сыһыаннарынан тулаайах оҕо олоҕун билбэккэ улаппыһыт. Ийэ, аҕа, убай, эдьий, быраат истин сыһыаннарыгар угуттанан

быраатым Вася дьоллоох оҕо саас кэмнэригэр эрэйи көрбөккө улаатан, киһи-хара буолан, армияҕа сулуспалаан, кэлин үлэит киһи буолбута.

Киһи кыра эрдэбиттэн көрсүө-сэмэй, килбик, сымнаҕас майгылаах, ханык да үлэттэн толлубат, мындыр өйдөөх буола улааппыта. Маңнайгы үлэти кирибит тэрилтэтигэр «Якутмебельга» Вася миэбэл арааһын онорорго үөрэнэн, онтон дьэ тутуутун баһылаан, аҕабыт Николай Николаевич туйабын хатаран, аймахтарыгар, табаарыстарыгар дьэ туталларыгар сүбэ-ама биэрэн, маастар киһи буолбута.

Быраатым Вася өссө биір өрүтүнэн — айылҕаны кытары сибээһэ. Аҕатыттан хаалбыт мотуоркатынан эдэр эрдэбиттэн Өлүнэ өрүһүн устатынан-туоратынан айаннаан, кустанан, балыктаан халын аймахтарынан, табаарыстарын күндүлээн үөрдэрэ-көгүтэрэ. Онтон ойуурга бардаһына, ханан сир аһа өлгөмнүк үүнэрин, туртас, тайах, улар суолун энчирэппэккэ араарар этэ. Ол да иһин буолуо, бултуурга, балыктыырга мэлдьи сирдүгитинэн сылдыар этэ. Итинник мындыр өйдөөх буолан, быраатым Вася элбэх табаарыстаах, кинилэр убаастыыр киһилэрэ этэ. Арай биір хомойор санаалаахпын, бу орто дойдуга кэлэн баран Вася ыал буолан кэргэн, оҕо, сиэн тапталын билбэккэ, кэннигэр кэнчээри ыччаты хаалларбата диэн. Дьылҕата оннук буолуо эрэ, диір кыахтаахпын. Ол эрэри сымнаҕас майгылаах буолан, убайын, эдьийдэрин, быраатын оҕолорун оҕо оностон, бүүбөйдөөн улаатыннарсыбыта. Ол да иһин кыраакый кэнчээрилэри билгин да «дядя Вася ханна баарый, ханна барбытай?» диэн ыйытаннар киһи сүрээтин хамсагаллар, хараһын уутун таһаараллар.

Бу кутурданнаах күнүрбэр

по состоянию на 3 сентября 1945 г. не достигли возраста 18 лет и один из родителей, которых являлся участником ВОВ и в период с 22 июня 1941 по 2 сентября 1945 г. погиб или пропал без вести.

Претенденты на данную категорию предоставляют в Намское управление социальной защиты населения следующие документы:

1. паспорт;
2. свидетельство о рождении;
3. свидетельство о заключении брака (в случае изменения фамилии);

эдьийдэрбэр, балтыларбар, бырааттарбар, санаһар, күтүөпшэр, аймахтарбар, дьуөгэлэрбэр, Вася кылааһынныктырыгар, табаарыстарыгар, биіргэ үлэлиир поликлиника коллективыгар, Нам улууһун баһылыгар Атласов А.П., Нам сэлиэнньэтин баһылыгар Новгородов А.Г. күүс-көмө буолбуккутугар барҕа махталбын тиэрдэбин.

Эдьийэ Александра

Биһиги күндү аҕабыт, эһэбит Сивцев Платон Яковлевич бу дьыл тохсунньу 5 күнүгэр бу орто дойдуга 87 сааһын туолан баран, биһиги кэккэбиттэн туораата.

Киһи олоҕун биһиги холобур онгостор тустаахпыт. Киһи үтүөтэ, сырдык санаата, сымнаҕас майгыта — биһиги күндү киһи-битигэр барыта түмүлүүбүтэбит.

Оҕо сааһыгар тулаайах хаалан кыһалҕа диэни этинэн-хаанынан билэр. Аҕа дойдун сэриттин аччык, ыарахан сылларын тыылга үлэнэн көрсөн ааһар. Ол да буоллар оскуолаҕа ситиһилээхтик үөрэнэр. Сэри кэнниттэн Сивцевтэр улахан убайдар Гаврил Яковлевич Сивцев кыһылылаах төннөн кэлэн, балтыларын, бырааттарын түмэ тардар, оҕолоруугар үтүөҕэ, үчүгэйгэ суол аһан биэрэр. Ону сөпкө өйдөөн Платон 7 кылаас кэнниттэн үөрэх кыһатын батыһар, куоракка киһирэн речной училищеҕа бастаан туттарсар. Олорор сирэ табыллыбакка дьэтигэр төннөр. Онтон 1952 сылга сибээс техникумугар киірэр, бу сырыыга уопсайга олорон үөрэбин ситиһилээхтик бүтэрэн «Техник связи и радиодиффузии» диэн идэ ылар. Бу идэтинэн өр сылларга төрөөбүт Намын улууһугар бэринилээхтик үлэлээн-хамсаан кэлэр.

1965 сылга Куйбышев куоракка үрдэтинии курсугар баран, «Кабельщик-спайщик» диэн эбии идэни баһылаан, саҕа телефоннай станциялары Нам улууһун нэһиликтэригэр аан бастаан киллэрэргэ төһүү күүс буолар. Ол күүстээх үлэни ис-иһиттэн көрбүт-истибит дьон эрэ үчүгэйди өйдөөн билэн эрдэхтэрэ. Ол саҕана телефоннай сибээс райцентра эрэ баара. Саҕа техниканы үлэҕэ киллэрэр буолан, элбэх командировкага, өрөбүлэ суох, түүннэри-күнүстэри аахсыбакка, үлэ үөһүгэр сылдыар Платон Яковлевич үрдүкү салалтаттан бэлиэтэнэр. «Победитель социального соревнования», «Ударник коммунистического труда» диэн бэлиэтэр киниэхэ өр сыл устата ингэриллэ сылдыбыта.

Биһиги аҕабыт үлэтигэр наһаа бэринилээх, үрдүк эппитинэстээх, чииһинэй уонна үтүө суобастаах, дьонно ураты сыһыаннаах, киһи быһыытынан сэмэй буоларын биіргэ үлэлэбит коллегалара, билэр дьонноро, аймахтар бары бэлиэтээн, ахтан аастылар. Ону тоһулуур элбэх

4. документы, подтверждающие, что один из родителей являлся участником ВОВ и в период с 22 июня 1941 г. по 2 сентября 1945 г., погиб или пропал без вести при защите Отечества;

5. фотография 3х4.

Если гражданин одновременно имеет право на получение мер социальной поддержки по другим законам и нормативно-правовым актам, то меры социальной поддержки предоставляются по выбору гражданина.

**По возникшим вопросам
обращаться по тел.: 42947**

араас грамота, махтал сурук.

Мин оҕо сааһым өйдөбүлүгэр паапабытын түүннэри линияҕа обрыв буолбут диэн сотору-сотору кыһыннары-сайыннары вызовка ыһыраллара хатанан хаалбыт. Очоттон баччаҕа диэри сибээс суолтата үрдүк уонна үрдүк ирдэбиллээх үлэни эрэйэр. Саамай үрдүк наҕараада-тынан Платон Яковлевич үлэни сылдыбыт кэмигэр Россия Сибээһин Министерствотын Бочуоттаах Грамотата буолар. Итинник үрдүк сыанабылы ыларга элбэх сыра ууруллубута чачык. Кэнники Госстрах инспекциятыгар уонна улус дьаһалтатыгар эмиэ энкилэ суох санаатын барытын ууран туран үлэлээбитэ.

Биһиги паапабыт үлэтигэр эрэ бэринилээх буолбатах этэ. Киһи ыал буолан дьэ эргэн эринэн, дьоллоох олоҕу олордо. Кэргэн быһыытынан, аҕа быһыытынан, кэлин эһэ буолан баран, саамай сырдык уонна саамай үтүө санааны, өйдөбүлү хаалларда. Киһи курдук дьонугар кыһамнылаах, сымнаҕас сыһыаннаах киһи элбэҕэ суоҕа буолуо. Маамабытын, эбэбитин Евдокия Герасимовна Барашкованы кытары биір санаанан, наһаа эйэлээхтик, истин сыһыаннаахтык олорбуттарын бука бары икки өттүттэн аймахтар, соседтар, билэр дьоннор бэлиэти көрөллөрүн бүтэһик аатарар күннэргэ наһаа истинник-иһирэхтик ахтан-санаан аастылар. Кырдьыга да оннук. Биһиги дьоммутун мэлдьи өйдүү, ахта саныйбыт...

Платон Яковлевич майгытынан эрэ буолбакка, илиитигэр дьуордаах этэ. Урут оскуолаҕа кыра кылааска миэхэ бэргээхэй билингинэн «органайзер» диэни онорбутун бэркэ өйдүүбүн. Ол курдук кыраттан саҕалаан бэйэтин илиитинэн онороро элбэх этэ. Араас туттар инструмены — хотууртан техникага диэри баһылыр дьуор айылҕаттан бэриллибит.

Платон Яковлевич Сивцев Нам улууһун биір ытык кырдыаһа буолара билэр. Киһи олоҕо сыһыана, үчүгэйгэ дьулуура, үтүө суобастааҕа, дойдутун, Намын улууһун дьонун-сэргэтин туһугар үтүмэннээх үлэтэ бочуоттаах ааттарга бэлиэ буолан хаалла — «Ветеран труда работников связи ЯАССР», «Ветеран тыла и труда», «Ветеран Великой Отечественной войны». Манник үтүө дьонноох буолан, биһиги билигин эйэлээх, сайдыылаах олоҕо олоробут. Холобур буолар ытык киһибитин куруук өйдүү-саныы, киэн тутта уонна сүгүрүүйэ сылдыахпыт.

Тапталлаах аҕабытын, эһэбитин тиһэх суолугар аҕаарарга күүс-көмө буолбут бука бары аймахтарытыгар, чугас дьоммутугар, биір дойдулаахтарытыгар, табаарыстарытыгар барҕа махталбытын тиэрдэбит, доруобай, чэгиэн буолун!

**Кыһа Наталья, кийитэ
Екатерина уонна сиэннэр
Гая, Вика, Виталий**

О ПОЭТАПНОМ УВЕЛИЧЕНИИ ПЕНСИОННОГО ВОЗРАСТА ОТДЕЛЬНЫМ КАТЕГОРИЯМ ГРАЖДАН

С 01.01.2017г. вступил в силу Федеральный закон от 23.05.2016 N 143-ФЗ «О внесении изменений в отдельные законодательные акты Российской Федерации в части увеличения пенсионного возраста отдельным категориям граждан» об изменении сроков назначения страховой пенсии по старости лицам, замещающим государственные должности, муниципальных должностей, должности государственной гражданской и муниципальной службы.

Статья 8 Федерального закона от 28 декабря 2013 года N 400-ФЗ «О страховых пенсиях» с 01.01.2017 дополнена пунктом 1.1:

1.1. Лицам, замещающим государственные должности Российской Федерации и замещаемые на постоянной основе государственные должности субъектов Российской Федерации (далее - государственные должности), замещаемые на постоянной основе муниципальные должности (далее - муниципальные должности), должности государственной гражданской службы Российской Федерации и должности муниципальной службы (далее - должности государственной гражданской и муниципальной службы), страховая пенсия по старости назначается по достижении ими в соответствующем году возраста, указанного в приложении 5 к настоящему Федеральному закону.

Также в закон от 28.12.2013г. введено новое приложение № 5 - Возраст, по достижении которого назначается страховая пенсия по старости в период замещения государственных должностей, муниципальных должностей государственной гражданской и муниципальной службы.

В 2017 году возраст, по достижении которого назначается страховая пенсия по старости в соответствии с частью 1 статьи 8 и статьями 30 - 33 Федерального закона от 28 декабря 2013 года N 400-ФЗ в период замещения государственных должностей, муниципальных должностей государственной гражданской и муниципальной службы увеличивается на 6 месяцев.

При назначении досрочной страховой пенсии по старости за работу в районах Крайнего Севера право выхода на пенсию в 2017 году возникает у женщин по достижении возраста 50 лет 6 месяцев, а у мужчин - в 55 лет 6 месяцев.

При обращении государственных служащих, у которых реализация права на досрочное пенсионное обеспечение осуществляется независимо от возраста (пункты 11-13, 16, 19-21 Федерального закона от 28 декабря 2013 года N 400-ФЗ) право выхода на пенсию в 2017 году увеличивается на 6 месяцев.

Приложение 5 ВОЗРАСТ, ПО ДОСТИЖЕНИИ КОТОРОГО НАЗНАЧАЕТСЯ СТРАХОВАЯ ПЕНСИЯ ПО СТАРОСТИ В ПЕРИОД ЗАМЕЩЕНИЯ ГОСУДАРСТВЕННЫХ ДОЛЖНОСТЕЙ, МУНИЦИПАЛЬНЫХ ДОЛЖНОСТЕЙ, ДОЛЖНОСТЕЙ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ГРАЖДАНСКОЙ И МУНИЦИПАЛЬНОЙ СЛУЖБЫ

Год, в котором гражданин приобретает право на назначение страховой пенсии по старости в соответствии с частью 1 статьи 8 и статьями 30 - 33 настоящего Федерального закона	Возраст, по достижении которого назначается страховая пенсия по старости в период замещения государственных должностей, муниципальных должностей государственной гражданской и муниципальной службы	
	Женщины	Мужчины
2017	V <*> + 6 месяцев	V + 6 месяцев
2018	V + 12 месяцев	V + 12 месяцев
2019	V + 18 месяцев	V + 18 месяцев
2020	V + 24 месяца	V + 24 месяца
2021	V + 30 месяцев	V + 30 месяцев
2022	V + 36 месяцев	V + 36 месяцев
2023	V + 42 месяца	V + 42 месяца
2024	V + 48 месяцев	V + 48 месяцев
2025	V + 54 месяца	V + 54 месяца
2026	V + 60 месяцев	V + 60 месяцев
2027	V + 66 месяцев	V + 60 месяцев
2028	V + 72 месяца	V + 60 месяцев
2029	V + 78 месяцев	V + 60 месяцев
2030	V + 84 месяца	V + 60 месяцев
2031	V + 90 месяцев	V + 60 месяцев
2032 и последующие годы	V + 96 месяцев	V + 60 месяцев

Подробную информацию можете получить по телефону «горячей линии» УПФР в Намском улусе (районе) РС (Я): 8 (41162) 42-6-86 или на сайте Пенсионного фонда РФ (www.pfrf.ru).

<p>Күндү таптыр оҕом, бырааппыт, убайыт КИРИЛЛИН Николай Николаевич (Колика) олус хомолтоохтук эдэр сааһыгар олунньу 1 күнүгэр өлөн туораабытын бары аймахтарытыгар, табаарыстарыгар, билэр дьоммутугар диригин курутууһун туран иһитинэрэбит.</p> <p>Ийэтэ, кэргэнэ, оҕото, биіргэ төрөөбүттэрэ, кийиттэрэ, күтүөттэрэ, аймахтара Евстафьевтар, Филипповтар</p> <p>7 февраля 2017 года, после тяжелой продолжительной болезни, ушла из жизни горячо любимая мама, бабушка, сестра АТЛАСОВА Раиса Петровна. Светлая память о ней навсегда сохранится в наших сердцах. <i>Нашу боль не измерить, И в слезах не излить, Мы будем как живую Вечно любить.</i> Дочь, внук, родные братья, сестра, невестки, зять, племянники</p> <p>Күндү тапталлаах балтым, эдьийбит, Саха республикатын культуратын туйгуна, «Россия профсоюзун 90 сыллаах» бэлиэ хаһаайката АТЛАСОВА Раиса Петровна уһун, ыарахан ыарыыттан биһиги кэккэбиттэн туораабытынан кыһыгар Александрба, сиэннэр Андрейга, биіргэ төрөөбүттэригэр Романга, Андрейга, Лидияга, кинилэр дьэ кэргэтигэр, бары аймахтарыгар диригин кутурбаммытын тиэрдэбит.</p> <p>Матвеевтар, Кутуковтар</p>	<p>Истинник саныыр, чугас хаан-уруу эдьийбит, балтыбыт АТЛАСОВА Раиса Петровна ыарахан ыарыыттан күн сириттэн барбытынан кыһыгар Сашенькаҕа, тапталлаах сиэннэр Андрейга, биіргэ төрөөбүттэригэр Роман, Андрей, Лидия Атласовтарга, чугас аймахтарыгар диригин кутурбаммытын тиэрдэбит, аһыгытын тэҥэ үлэстэбит.</p> <p>Эдигэнтэн Екатерина, Павел Кутуковтар, балтыгыт Наталья Кутукова, Петр, Намтан Т.Р. Федорова дьэ кэргэнэ, эдьийгит Степанида Михайловна, Татьяна, Трофим Дьяковскайдар, Ольга Михайловна, Хатырыктан Казыма Михайловна</p> <p>Коллектив ГБПОУ РС(Я) «Намский техникум» выражает глубокое соболезнование коллеге Марине Спиридоновне Семеновой, в связи с кончиной после продолжительной болезни на 88-м году жизни, любимой матери</p> <p>ПЕТРОВОЙ Варвары Романовны. Коллектив ГБПОУ РС(Я) «Намский техникум»</p> <p>Тарбабар талааннаах иистэннэн, үлэ ветерана, уолугар Софронга тапталлаах ийэтэ, аймахтарыгар балтыларга, эдьийдэрэ КОЛОДЕЗНИКОВА Анна Петровна ыалдыан олохтон туораабытыгар диригин кутурбаммытын тиэрдэбит. «Госстрах» түөлбө олохтоохторо, салайааччы Матвеева А.А.</p>
---	---

Кылаабынай редактор э.т. Д.А. НОГОВИЦЫНА
ОТДЕЛЛАР:
редакторы солбуяааччы — **41496**,
хаһыаты тангы — **41332**,
бухгалтерия — **41141**,
факс — **41141, 41496**.

Тэрийэн таһаарааччылар: СР Правительствота, «Нам улууһун «Энсиэли» хаһыат редакцията» автономнай учреждение. Сибээс, информационной технологиялар уонна маассабай коммуникациялар эйгэлэригэр кэтээн көрүүгэ Федеральной сулуусу СР управлениетыгар 2012 с. олунньу 7 күнүгэр регистрацияламмыт нүмэрэ — **ШН №ТУ14-0216**.

Сурукка ааккытын-суолугун, үлэтин, дьэбит аадырыһын чопчу ыйын. Редакцияҕа киір-бит суруктар төнөрүллүбөттөр. **Автор этэрэ хаһыат санаатыһын мэлдьи биір буолбат.**

«ЭНСИЭЛИ» - Нам улууһун хаһыата.
678380, Саха Республиката, Нам улууһа, Нам сэл., Заложной уул. 4.
E-mail: Namtsy41141@mail.ru

«Энсиэли» хаһыат
РИС талылына, тангылына
уонна бэчээтиир сыһаар бэчээттэнэ.
Адырһа: Нам сэл. Заложная уул. N4
Формата А3. Кээмэйэ 2,0 бэчээт. лис
Көнүл сыананан атыыланар
Индекс — P0005. Тираһа — 1374
Бэчээкэ илии баттаннатын графика —
12:00 ч. 16.02.2017 с.
Бэчээкэ илии баттанна — 11:20 ч. 16.02.2017 с.